O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY KITOB PALATASI
INV. №

Ушбу сонда:
ТОВОН ТЎЛАНДИ 2
БУЮРМАГАН "НЕКСИЯ" 3
БУРЧ ВА МАСЪУЛИЯТ 4
ҚАРИБ ҚЎЙИЛМАГАН... ЧОЛЛАР

MEZON:

Жамғариб бориладиган пенсия тўловларини тўлаш қуйидаги ҳолларда тугатилади:

шахсий жамғариб бориладиган пенсия ҳисобварағида жамғарилган маблағлар батамом тугаганда;

бундай тўловларни олувчи шахсий жамғариб бориладиган пенсия ҳисобварағида жамғарилган жами суммани меросга ўтказиш мақсадида тўловларни олишдан ёзма равишда нотариал тасдиқланган тартибда воз кечганда;

давлат пенсиясини олиш ҳуқуқини йўқотганда.

"ФУҚАРОЛАРНИНГ ЖАМҒАРИБ БОРИЛАДИГАН ПЕНСИЯ ТАЪМИНОТИ ТЎҒРИСИДА"ГИ ҚОНУН, 24-МОДДА.

Адолат ҳар ишда ҳамроҳимиз ва дастуримиз бўлсин!

ИНСОН ва ҚОНУН

№ 22 (428)
2005 йил 21 июн сешанба

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИНИНГ ҲУҚУҚИЙ ГАЗЕТАСИ

Сотувда эркин нархда

ҲУҚУҚИЙ ТАРАҚҚИЁТ ГАРОВИ

Бугунги кунда мамлакатимизнинг демократик янгиланиш ва эркин ҳаётга хос бўлган барча асосий қадриятларни ўзида мужассам этган фуқаролик жамияти барпо этиш йўлидаги босқичма-босқич, изчил ҳаракати ҳеч қандай куч тўхтата олмайдиган қонуний жараёнга айланди. Зеро, Президентимиз Ислом Каримов Олий Мажлис палаталарининг қўшма мажлисидаги маърузасида таъкидлаганидек, бизнинг асосий узоқ муддатли ва стратегик вазифамиз авалгича қолади — бу демократик давлат, фуқаролик жамияти қуриш жараёнлари ва бозор ислоҳотларини янада чуқурлаштириш, одамлар онгида демократик қадриятларни мустаҳкамлаш йўлидан оғишмай, изчил ва қатъият билан боришдир.

Мамлакатимизда парламент тизими ислоҳ этилгани, қонун ҳужжатларини ишлаб чиқиш, қабул қилиш тартиби ва технологияси ўзгартирилгани муносабати билан қонун ижодкорлиги сифатини ошириш ва унинг барча босқичларида эксперт баҳолари таъсирини кучайтириш мақсадида шу йил 2 апрел куни **"Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Амалдаги қонун ҳужжатлари мониторинги институтини ташкил қилиш тўғрисида"**ги Президент Фармони қабул қилинди.

Таъкидлаш жоизки, мазкур Фармон ва унинг асосида қабул қилинган меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Амалдаги қонун ҳужжатлари мониторинги институти фаолиятининг асосий вазифалари, йўналишлари, ҳуқуқлари ва тизимини белгиловчи ҳуқуқий манба бўлиб хизмат қилади.

Жумладан, Фармонга мувофиқ қуйидагилар институт фаолиятининг асосий вазифа ва йўналишлари бўлиб ҳисобланади:

- қонун лойиҳаларини ҳар томонлама ҳуқуқий экпертизадан ўтказиш, қонун ҳужжатларининг лойиҳаларини кўриб чиқиш ва қабул қилишнинг барча босқичларида чуқур асосланган эксперт баҳолари ва хулосаларини тайёрлаш;

- мамлакатни ислоҳ қилиш ва янгилашнинг ҳуқуқий базасини такомиллаштирилишини тизимли таҳлил этиш, Конституциявий суд билан мустаҳкам ҳамкорликда қонун ҳужжатларининг лойиҳаларини кўриб чиқиш ва унинг ўтиши борасида қонунда белгиланган тартиб ҳамда таомилларга риоя этиш бўйича таклифлар тайёрлаш;

- қонунларда, меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларда Конституциямизнинг меъёр ва қоидалари тўлиқ рўёбга чиқарилиши ҳамда уларнинг қўлланиши, шунингдек, қабул қилинаётган қонун ҳужжатларида ҳуқуқий меёрларнинг ўзаро боғланиши, комплекслилиги ва уйғунлиги мониторинги;

- Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларининг халқаро меъёр ва андозаларга мувофиқлигини ўрганиш; қонун лойиҳаларида умум эътироф этилган халқаро ҳуқуқ, инсон ҳуқуқлари ва эркинликлари тамойиллари ҳамда меъёрлари устуворлигига риоя этилишини таҳлил қилиш;

- хорижий парламентлар, айнан шундай қонун ҳужжатлари мониторинги институтларининг иш тажрибасини ўрганиш ҳамда қонун ижодкорлиги фаолиятида ана шу тажрибадан фойдаланиш бўйича тавсияномалар бериш.

Ушбу вазифалар мамлакатимизда қонун ижодкорлиги жараёнини сифат жиҳатдан янги босқичга кўтариш, Конституциямизнинг меъёр ва қоидаларини қонун ҳамда бошқа меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларда тўлиқ рўёбга чиқарилишини, қонунлар мазмунида умум эътироф этилган халқаро ҳуқуқ, инсон ҳуқуқи ва эркинликлари тамойилларининг акс этишини таъминлаш ва, ниҳоят, кучли фуқаролик жамияти қуриш жараёнида институт зиммасига нақадар юксак масъулият юклатилганидан далолат беради.

Институт мамлакатимизда парламент ислоҳотлари ўзининг мантиқий якунига етгунига қадар фаолият юритган Олий Мажлис ҳузуридаги Амалдаги қонун ҳужжатлари мониторинги институтидан, қолаверса, хорижий давлатларнинг айнан шу соҳада фаолият юритувчи муассасаларидан ўзига хос жиҳатлари билан фарқ қилади.

(Давоми учинчи бетда

Munosabat

Бу ҳақли савол, шубҳасиз, жаҳон жамоатчилигини ташвишлантираётир, қолаверса, одамлар воқеалар моҳиятини билишга ҳақлики, зеро, улар фақат фактларни бузиб "душман қиёфасини" яратадиган тарафкаш сиёсатчи ҳамда журналистлар оғзида чиқаётган гапларга қаноат қилишмайди. Адолат юзасидан айтадиган бўлсак, турли хил қиёфадаги "демократия ва инсон ҳуқуқлари тарафдорлари"нинг иккиюзламачилик билан жар солаётган умумий овози орасида соғлом фикрли мулоҳазаларни ҳам эшитиш мумкин. Ҳар қандай саёз фикрлайдиган кимсалар учун ҳам бир ҳақиқат кундай равшан: "тинч намойишчилар" ҳеч қандай ҳолатда ўз намойишларини ҳарбий қисмга ҳужум уюштириш ва сафдошларини қамоқхонадан озод этишдан бошламайди. Бу воқеада террорчиларнинг пухта тайёргарлик кўрган ва яхши таниш бўлган усуллари кўриниб турибди. Айни шунинг учун ҳам ортга — "Акромийлар" оқимининг асосчиси Акром Йўлдошевнинг шериклари ўз етакчиларини озод қилишга тайёргарлик кўрган кунларга яна бир бор назар ташлаш лозим бўлади.

АНДИЖОН:
ХАЛҚ ҒАЛАЁНИМИ ЁКИ ПУХТА ТАЙЁРЛАНГАН ТЕРРОРЧИЛИК ҲАРАКАТИ?

2004 йилнинг сентябр-октябр ойларида, айрим чиқишларда "бу бегуноҳ ёш бизнесменлар гуруҳи" дея талқин этилган, аслида эса анча тармоқ ёйган ва пухта ташкиллаштирилган диний экстремистик тўдага зарба берилган эди. Оқимнинг фаоллари ушланиб, уларнинг молиявий базалари барбод этилганди. "Турон Продукцион" МЧЖ (ташкилотнинг бош бўлмаси Тошкент шаҳри ва Тошкент вилоятида жойлашган) даромадларидан "акромийлар" фаолиятини молиялаш учун фойдаланиб келинган филиаллари ҳисоб рақами музлатиб қўйилган эди.

2005 йил бошида Қобил Парпиев оқимнинг Андижон вилояти бўйича етакчига айланади (бу "лавозим" оқимнинг республика бўйича умумий раҳбари сифатида кўрилган) ва айнан шу вақтда Йўлдошев томонидан "Акромийлар" оқими етакчиларини қамоқдан чиқариш режалари ишлаб чиқила бошланган. Бу қабиҳ режага кўра, дастлаб фақат қуролли йўл билан оқимнинг андижонлик етакчиларини озод қилиш ва уларни Қирғизистондаги "биродарлар"и олдига жўнатиш кўзда тутилган. Бироқ бу вақт мобайнида Андижонга экстремистик гуруҳларнинг янги-янги аъзолари кела бошлайди ва бу уларнинг етакчиларида шаҳарда ҳокимиятни босиб олиш фикрини уйғотади.

Табиийки, буларнинг барчаси жиддий тайёргарликни талаб этарди. "Акромийлар"-га тегишли цехлар ва бошқа корхоналарнинг нолегал фаолиятидан келиб тушадиган пулга қурол ва ўқ-дори сотиб олинади. "Акромийлар"-нинг ўн икки сабоғи бўйича "жангарилар"ни ўқитиш амалга оширилган, хусусан, "Мўминлар ва кофирлар жанги" фильми намойиш этилган, бу фильм намойишига сабоқларнинг 3-босқичини ("моддий эхтиёж") ўтаганлар қўйилган. Бу билан ёнма-ён ташкилотнинг аёллар қанотини ғоявий ҳозирлаш ишлари олиб борилган. Аёллар "тинч" пикетларда иштирок этиши керак эди.

Қуролланган жиноятчилар Андижон вилояти ҳудудида тахминан 3 май кунидан тўплана бошлаган. Парпиев раҳбарлигида штаб тузилиб, унга "акромийлар"нинг 20 нафар етакчиси кирган. Бундан ташқари, ҳар бири 20 нафар террорчилардан иборат 13 та гуруҳ тайёрланган, улар билан жанговар ва жисмоний тайёргарлик машқлари ўтказилган. 1 майдан 12 майгача эса ҳужум уюштириладиган объектлар атрофи ўрганилган, бунда асосий эътибор қўриқлаш режими, кун тартиби, ҳарбий хизматчилар ва қуроллар сони, ҳарбий таркибнинг жисмоний ва жанговар тайёргарлиги, кундалик хизматни ўтаётган шахслар сонига қаратилган. Террорчилар ўз ҳамтовоқларини моддий рағбатлантиришни "ташвиқот ишлари" пайтида ҳам, бевосита фожеа пайтида ҳам унутишмаган. Дарвоқе, кейинчалик қўлга олинган жиноятчиларни шахсан тинтув қилинганда, улардан ана шу ҳаммоллик пуллари-ўртача 100 доллардан 300 долларгача топилган.

Шуниси ажабланарлики, Андижон воқеаларидан икки кун олдин террорчилар Қирғизистоннинг Жалолобод вилоятидаги Бараж аҳоли пунктини, туманга олиб борадиган йўлларни, сўқмоқларни синчиклаб ўрганишган, бу ерда, дарвоқе, айни пайтда чодирли лагер жойлашган.

(Давоми иккинчи бетда)

Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг куни кеча эълон қилинган "Бозор ислоҳотларини чуқурлаштириш ва иқтисодиётни янада эркинлаштириш соҳасидаги устувор йўналишлар амалга оширилишини жадаллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида" ва "Тадбиркорлик субъектларини ҳуқуқий ҳимоя қилиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Фармонларида тегишли давлат органларига мазкур ҳужжатларни амалда жорий этиш юзасидан таклифлар ишлаб чиқиш бўйича аниқ топшириқлар берилган.

Ўзбекистон Республикаси адлия вазири Бўритош МУСТАФОЕВ ЎзА мухбирига вазирлик бу ишда қандай иштирок этиши ҳақида сўзлаб берди:

Islohot odimlari

ТАДБИРКОРЛАР УЧУН ЯНГИ ИМКОНИЯТЛАР

— Авваламбор ушбу Фармонларнинг муҳимлиги ва ўз вақтида қабул қилинганини таъкидлашни истардим. Уларда белгилаб берилган чора-тадбирлар жамиятни демократлаштириш ва янгилаш, бозор ислоҳотларини чуқурлаштириш ва иқтисодиётни янада эркинлаштириш бўйича амалга оширилаётган кенг кўламли ишларнинг мантиқий давомидир. Бу стратегик вазифалар Президент Ислом Каримовнинг Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маърузасида ҳамда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг янги таркиби билан учрашувдаги нутқида баён этилган эди.

Маълумки, тўлақонли қонунчилик асосини яратмай туриб кўзланган мақсадларга эришиб бўлмайди. Шу боис, жамиятимиз илгари ҳаракатланиши учун мустаҳкам ҳуқуқий пойдевор яратиш мақсадида қонун ижодкорлиги фаолиятини кучайтириш вақти келди.

Мамлакатимизда амалга оширилаётган ислоҳотларнинг ижобий натижасини ҳаётнинг ўзи кўрсатмоқда, уларнинг ўзига хос жиҳатлари — самарадорлик, босқичма-босқичлик ва изчилликдир.

Вазирлигимиз олдида турган муҳим вазифалардан бири — қонун чиқариш ва уни амалда қўллаш бўйича ягона давлат сиёсати олиб борилишини таъминлашдан иборат. Шундан келиб чиқиб, вазирликка кенг ваколатлар берилган. Жумладан, биз истисносиз, барча меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар лойиҳаларини ҳуқуқий жиҳатдан экспертизадан ўтказамиз.

"Бозор ислоҳотларини чуқурлаштириш ва иқтисодиётни янада эркинлаштириш соҳасидаги устувор йўналишлар амалга оширилишини жадаллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Фармонга келсак, бизга қонун ва меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар лойиҳалари бўйича келишиш ва давлат ҳокимияти органлари ва ҳукуматга киритиш жараёнининг белгиланган тартибда амалга оширилишини мониторинг қилиш, уларнинг ҳуқуқий экспертизаси ҳамда идоравий меъёрий ҳужжатларнинг ўз вақтида рўйхатга олинишини таъминлаш вазифаси юклатилган.

Масалан, ҳозир "Ипотека ва уй-жой қурилишини ипотека кредитлаш тўғрисида" қонун тайёрланмоқда. Адлия вазирлиги уни тайёрловчилар билан бирга қонунни ҳуқуқий экспертизадан ўтказмоқда, қабул қилингандан кейин эса унинг ижроси мониторинг қилинади. Шундан сўнг вазирлик ва идоралар ўз меъёрий ҳужжатларини бу қонунга мослаштиради, биз эса бу жараённи назорат қиламиз. 14 июндаги Фармонга 1-иловага кўра, 2005-2006 йиллар давомида 8 та ана шундай қонун қабул қилиниши мўлжалланмоқда. Қонунлардан ташқари, давлатимиз раҳбари ва ҳукуматнинг 22 та фармон ва қарорлари, 8 та идоравий меъёрий ҳужжат қабул қилиниши кўзда тутилган.

Фармонга 2-иловада эса ўз кучини йўқотган деб ҳисобланиши лозим бўлган 40 та қонун ва меъёрий-ҳуқуқий ҳужжат, шунингдек, ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш зарур бўлган бошқа ҳужжатлар рўйхати берилган.

(Давоми учинчи бетда)

Мамлакатимизда амалга оширилаётган ислоҳотлар, эркинлаштириш жараёнлари иқтисодиётга ижобий таъсир кўрсатаётгани кундай равшан. Айниқса, қишлоқда фермерлик ҳаракатининг кенг қулоч ёйгани, янги қишлоқ хўжалик маҳсулотлари ишлаб чиқаришда фермерлар улуши йил сайин ортиб бораётгани бунинг исботидир. Энг муҳими, одамлар боқимандалик кайфиятидан қутулиб, ўз имкониятларини рўёбга чиқаришга, кучи, ақл-заковати нималарга қодир эканлигини кўрсатишга ишончи ортди. Юрак қатидан жой олган ана шу ишонч туйғуси инсонга эзгу мақсадларни амалга оширишда доимо мадад бериб туради.

Bugunning gapi

ЭРТАНГИ КУН ИШОНЧИ

"ДАНГАСАЛАР ФЕРМЕР БЎЛОЛМАЙДИ"

Нарпай тумани Самарқанд вилоятида қишлоқ хўжалигининг асосий тармоғи бўлган пахтачилик ва ғаллачиликда кўп йилдан буён пешқадамликни бермай келаяпти. Бунинг боиси туманда фермер хўжаликларига кенг имконият берилган. Мустақилликка эришилган дастлабки йилларда ишчи кучи кам, ер шароити мураккаб ерларда фермер хўжаликлари ташкил этиш бошланганди. Ўшанда бир томони Қоратоғ этакларига туташиб кетган Ислом шоир номидаги ширкат хўжалигида бу ишга биринчилардан бўлиб киришилганди.

Хўжалик ҳудудидаги "Мустақиллик" фермер хўжалиги ҳам 1992 йилда давлат рўйхатига олиниб, унга 47,7 гектар ер майдони ажратиб берилган. Ернинг 33 гектари суғориладиган майдон бўлиб, фермер хўжалиги битта чопиқ, битта ҳайдов тракторига эга эди.

Ўша пайтларда биринчилардан бўлиб иш бошлаган фермер хўжаликларидан айримлари тадбиркорликни эплолмай икки-уч йилда ўз хоҳиши билан ерни топшириб юборди. "Ҳолва деган билан оғиз чучимайди", деган нақл бор. "Фермер, фермер хўжалиги раҳбари" деб айтган билан у мансаб, боринги, обрў эмас. Бу ўринда фермердан меҳнат, тажриба, маҳорат, деҳқончилик илми талаб қилинади. Хуллас, илк ташкил этилган фермер хўжаликлари орасидан "Мустақиллик" фермер хўжалиги сингари ўз ишини бажара оладиган, меҳнатдан, оғир шароитдан қочмайдиган, қийинчиликлардан чўчимайдиган, ўзига шароитни ўзгалар эмас, ўзи ярата оладиганларгина "яшаб" қолди. Бундай дейишимиз бежиз эмас. Гап шундаки, қаҳрамонларимиз деҳқончилик қилаётган ҳудуд ерлари инжиқ. Гипс тупроқли, тошлоқ. Бундай жойда меҳнатни севган одамгина ишлайди. Юртбошимиз таъбири билан айтганда, "дангасалар ҳеч қачон фермер бўлолмайди".

ШАРОИТ ВА ИМКОНИЯТ

Бугунга келиб "Мустақиллик" фермер хўжалигининг ерлари 80 гектарга етди. Хўжалик аъзолари 30 гектар майдонда пахта, 23 гектар майдонда эса ғалла етиштирмоқда. Қолган майдонлар боғ ва чорва озуқаси етиштиришга мўлжалланган. Фермер хўжалигининг 34 бош қорамоли, 107 бош қўй-қўзиси бор.

Хўжаликда йигирма икки нафар киши меҳнат қилади. Маълумки, қишлоқ хўжалик ишида танаффус, деган нарса бегона. Шунинг учун фермер хўжалиги мутасаддилари дала шийпонини ҳозирлаб қўйган.

Ташландиқ 8 гектар майдонга электр сув насослари ёрдамида сув чиқарилиб, жаннатмакон боғ барпо қилинди. Унинг икки гектари бу йил ҳосилга кирди.

(Давоми иккинчи бетда)

Ўзбек халқи ҳеч қачон, ҳеч кимга қарам бўлмайди!

ДЎСТИНГ КИМЛИГИНИ АЙТСАНГ...

Халқимизда "Дўстингнинг кимлигини айтсанг, сенинг кимлигингни айтаман", деган доно нақл бор. Дарҳақиқат, тўғри одам тўғри билан дўст бўлади, ўғри одам ўғри билан ҳамтовоқ бўлади. Муттаҳам кимса ҳалол инсонни дастурхонига йўлатмайди, чунки сири очилиб қолади. Ёки аксинча, виждони пок киши қораси юқиб қолмасин, деган фикрда фосиқ кимсадан ўзини йироқ тутади.

Лекин ҳаётда устамонлар жуда кўп — улар ўз манфаати йўлида ўғри билан ҳам, каллакесар билан ҳам ошначилик қилаверади, ноқулай вазият пайдо бўлганда қаллоб шеригидан юз ўгириб, ўзини покдомон қилиб кўрсатаверади. Шунга бошқаларни ҳам ишонтиришга уринади.

Сўнгги беш-олти йил давомида юртимизда бир неча бор экстремистик кучлар томонидан амалга оширилиши режалаштирилган террорчилик, қўпорувчилик ҳаракатлари барбод бўлганда ёки кутилган самарани бермаганда, уларнинг хорижий ҳамтовоқлари, "маслаҳатгўй" ва йўл кўрсатгувчилари эгнига гард юқтирмасдан, сувдан қуруқ чиқишга уринишди.

Андижон воқеалари эса жаҳондаги баъзи оммавий ахборот воситалари ва улар ҳомийларининг сир-асрорини ошкор қилиб, асл башарасини очиб қўйди. Улар аслида ўзлари кўкракларига уриб такрорлаганидек "халқ ва демократия тарафдори" эмас, балки диний экстремизм ниқобига ўралган, лекин дину диёнатдан бехабар бир гуруҳ террорчиларнинг ҳомийси, ғамхўри, жонкуяри эканки, 13 майдан бери бир ойдан ортиқ вақт ўтса-да, еган зарбаларидан, мўлжалларининг пучга чиққанидан ҳали-ҳамон ўзларига келаолмаяпти.

Лекин шунга қарамай, улар айрим хорижий радиотўлқинлар, телекўрсатувлар, газеталар орқали исм-шарифи номаълум, тайини йўқ "тирик гувоҳлар" номидан турли хил иғво ва уйдирмаларни тўқиб чиқариш, дунё бўйлаб тарқатишни давом эттиришмоқда. Мақсад — жаҳондаги йирик давлатларнинг арбоблари, халқаро ташкилотлар раҳбарларини Ўзбекистонга қарши гиж-гижлаш, иложи топилса, ўзбек халқини бетартиблик қилган мактаб боласидек хонанинг бурчагига турғазиб қўйиб, сазойи қилиш йўли билан аламини босишдан иборат.

Мамлакатимизга нисбатан амалга оширилаётган бундай ахборот хуружлари, унинг сабаблари ҳақида матбуотимизда кўп ёзилди ва ёзилмоқда. Халқимизнинг нафратини қўзғатаётган, ёлғонни рост, ростни ёлғон либосига ўраб, дунё аҳлини чалғитишга уринаётган бу ғаламислар юртдошларимиз томонидан қораланмоқда, пеш қилинаётган "далиллар"нинг уйдирмалиги асосли тарзда фош қилинмоқда.

Бироқ ҳақиқатга нисбатан кўзини кўр, қулоғини кар қилиб олган айрим хорижий журналистлар, Ватанда яшай туриб беватанга айланган миллатимизга мансуб мухбирлар ҳамон жазавадан тушаётгани йўқ. Виждонни жиғилдоннинг қулига айлантириб, еб турган луқмани оқлаш ёхуд янада юмшоқроқ нонга эришиш йўлида "жонларини жаббор"га беришмоқда. Афтидан "буюртма" берувчи валинеъматларидан каттароқ "қўл ҳақи" олишган кўринади. Акс ҳолда ёлғоннинг этагига бунчалик ёпишиб олмаган бўлишарди.

Шўролар даврида "чайқовчи" деган таҳқирловчи атама бўларди. Давлатга қарашли дўкон ва омборлардан камёб молларни салгина устама нархда олиб чиқиб, бозорларнинг пана-пастқам жойларида уч-тўрт баравар баҳосида пуллайдиган ҳожатбарорларни шунақа, деб аташар, ҳатто бу тоифа қонун ҳужжатларига ҳам киритилиб, уларга қарши жазо ҳам белгиланган эди. Эркин бозор иқтисодиёти эса бу атамани луғатдан ўчирди.

Аммо, мулоҳаза юритиб кўрилса, илгари савдо соҳасида ишлатилган "чайқовчи" сўзи бугунга келиб мафкуравий жабҳадан ўрин топиб олганини пайқаш мумкин. Ёлғон-яшиқ хабарларни тўқиётган, сотаётган кимсаларни айнан мафкуравий чайқовчилар, деб аташ мумкин. Чунки ўзларини оммавий ахборот воситаларининг ходимлари, ҳақиқат жарчилари, деб атайдиган айрим мухбирларнинг қилмиши чайқовчиликдан ҳам баттар — чайқовчи бор нарсани пуллаган бўлса, улар йўқ нарсани пуллаш билан овора.

(Давоми иккинчи бетда)

Ўзбек халқи ҳеч қачон, ҳеч кимга қарам бўлмайди!

ДЎСТИНГ КИМЛИГИНИ АЙТСАНГ...

(Давоми. Боши биринчи бетда)

Шу ўринда бир ҳолатга диққатни қаратиш зарур. Гап шундаки, хорижлик айрим мухбирлар ва давлат арбоблари босқинчилик содир этган, кўплаб бегуноҳ одамларнинг умрига зомин бўлган, бир қисми эт ўлимини топган жиноятчиларни "ҳизбутчилар", "акромийлар", "диний экстремистлар", деб атагиси келмайди. Аксинча, уларнинг қилмишини оқлаш учун турли сабаб ва баҳоналарни рўкач қилишга уринадилар.

Бу шуни кўрсатадики, "халифалик давлати" қуришдек хаёлий ғояни пеш қилаётган, аслида эса Фарғона водийсига эгалик қилишни истаган бир тўда диний экстремистлар ҳам, уларни молиявий қўллаб-қувватлаган, қурол-аслаҳа билан таъминлаган хорижлик ҳомийлари ҳам, матбуот орқали қонли хуружларини оқлашга уринаётган айрим оммавий ахборот воситалари ҳам, улар тарқатаётган ёлғонларни рўкач қилиб, бизга мушт кўрсатмоқчи бўлаётган баъзи бир давлатларнинг арбоблари ҳам битта занжирнинг турли халқаларидир.

Ўз-ўзидан ҳақли хулоса туғилади: Демак, жаҳоннинг турли мамлакатларида урчиб кетаётган, қонли жиноятларни амалга ошираётган террорчиларнинг ҳам, уларнинг ҳимоячиларининг ҳам ҳомийлари ва қабиҳ ниятлари битта: ҳасад минбарларидан террорни қоралай туриб, зимдан уларнинг мудҳиш хатти-ҳаракатларини молиявий-маънавий жиҳатдан рағбатлантириш, зарурат туғилганда, қилмишларини ҳар қандай йўл билан оқлашдир.

Кўзланган мақсад ҳам аниқ: ўз кучи, ўз имкониятлари, ўз халқига таянган, суянган ҳолда ривожланаётган мамлакатларнинг тараққиётига йўл бермаслик, жаҳонни парокандалик ва бош-бошдоқлик, доимо хатар ва таҳликада сақлашдан иборат.

Шу нуқтаи назардан олганда, жаҳондаги муайян сиёсий доираларнинг XX аср поёнида мустақилликка эришган мамлакатларда демократик тамойилларни қарор топтириш йўлидаги «уринишлари»нинг моҳияти ҳам аён бўлади: ҳеч ким бизнинг юртимизда демократияни қарор топтириш учун жон куйдираётгани йўқ. Аксинча, улар назддаги демократия хорижий ҳомийлар томонидан молиявий қўллаб-қувватланадиган, бир-бири билан келишмайдиган, қалтис вазият бўйга келган пайтда ўз тарафдорларини майдонга олиб чиқиб, қонуний ҳукуматга қарши курашга бошлайдиган нодавлат жамоат ташкилотларининг фаолиятини назарда тутади, холос. Улар диний хусусиятга эга бўладими, сиёсий партия шаклида ташкил топадими ёки қўпорувчи гуруҳларни ўз сафига бирлаштирадими — бунинг қизиғи йўқ. Муҳими, халқ ўртасида таҳлика ва саросима солиб, конституциявий тузумнинг, қонуний ҳокимиятнинг оёғига болта уриб турса, бас.

Бу боисдан ҳам, қатъият ва шижоат билан ўз юрти ва халқи манфаатини ҳимоя қилаётган Ўзбекистон Президентининг мустақил сиёсати ҳам, ўз Йўлбошчиси атрофига бирлашиб кучли давлат ва жамият қураётган ўзбек халқи ҳам дунёни тиз чўктиришга, ўз ноғорасига ўйнатишга уринган кучларга ёқмаяпти. Шу боис ҳам, амалий ва мафкуравий қўпорувчиликнинг турли хуружлари Ўзбекистонга қаратилаяпти, улар ўзбек халқининг тараққиёт сари ташлаётган дадил қадамига тўғаноқ солишга, имкони бўлса, халқ ишончини олиш йўлида ҳаракат қилишмоқда.

Аммо тарихнинг не-не синовларидан соғ-омон чиққан, оқни қорадан ажратиб оладиган халқимизни энди ҳеч қандай найранг чалғита олмайди. У дўстлик нигоҳи билан қараган ҳар қандай давлатга қўлини кўксига қўйиб салом бериши мумкин, лекин қўл қовуштириб таъзим қилмайди. Андижон воқеалари баҳосида қилинаётган хуружларга қарши юртдошларимизнинг очиқ-ошкора ва қатъий муносабати буни яна бир бор намоён этди.

Мақоламизни "Дўстингнинг кимлигини айтсанг, сенинг кимлигингни айтаман", деган нақл билан бошлаган эдик. Демак, террорчиларнинг кимлигини юртдошларимиз очиқ-ошкор кўриб турган экан, уларнинг ҳимоячилари ҳақида ҳам ўз хулосаларини чиқариши аниқ.

Бахтиёр РИЗО

Munosabat

АНДИЖОН: ХАЛҚ ҒАЛАЁНИМИ ЁКИ ПУХТА ТАЙЁРЛАНГАН ТЕРРОРЧИЛИК ҲАРАКАТИ?

(Давоми. Боши биринчи бетда)

Фожеа арафасида — 12 май куни кечқурун террорчиларнинг етакчилари инструктаж ўтказишган ва ҳамтовоқларига автоматлар тарқатишган. Террорчилик ҳаракатини бошлаш ҳақидаги буйруқни "акромийлар"нинг ғоявий раҳнамоси — Йўлдошев берган, у жиноий шерикларининг ҳаракатини уяли телефон орқали бошқариб турган. Бевосита жойда туриб, "қўмондонлик" қилишни Парпиев ўзи зиммасига олган. Террорчилик ҳаракатига оқимнинг 13 гуруҳга бўлинган 260 нафарга яқин аъзоси иштирок этган. Ҳар бир гуруҳга алоҳида вазифалар берилган. Тўртта гуруҳ ҳарбий қисмини эгаллаши керак бўлган, иккитаси соқчилар бўлими батальонига бостириб кирган, қамоқхонани босқинчилик билан 12 та гуруҳ эгаллаган.

Мен юқорида Андижон воқеаларига тайёргарлик кўриш жараёнига батафсил тўхталдим, зеро, бу қабоҳатни мавжуд конституциявий тузумни ағдаришга уринишдан бошқача атаб бўлмайди. Юқорида келтирилган барча фактлар ҳокимият қандай мушкул вазиятга дуч келганидан далолат бериб турибди. Қўлланган чораларнинг тўғрилиги аён бўлганидек, ана шундай чоралар қўлланилмаганида воқеалар баттар фожиали тус олиши тайин эди. "Қўшин ёки махсус бўлинма тинч сиёсий талаблар билан майдонга чиққан осойишта фуқароларни, аёллар ва болаларни ўққа тутди", деган гапни айтиш, юқоридаги фикрлар назарда тутилса, юмшоқ қилиб айтганда, анойилик, очиқчасига гапирганда, жиноятдан бошқа нарса эмас.

Босқинчиларнинг ҳовлима-ҳовли юриб, ўлдириш билан қўрқитиб, одамларни майдонга боришга мажбур қилишганини кўплаб далиллар исботлайди. Аёллар ва болаларни тирик қалқон сифатида, ўз жонларини асраб қолиш учун, ҳокимият биноси олдига териб қўйишганини, қандай гаровга олишгани, уларни ваҳшийларча ўлдиришгани, мактаблар ва боғчаларда террорчилик амалларини ўтказишга даъват этишиб, ақл бовар қилмайдиган даражадаги ёвузлик билан шундай қилинганда одамлар болалари ҳалок бўлса, қўрқиб бизга эргашади, деган ўйда таҳдид солишганини исботлайдиган далиллар ҳам кўп.

Андижон воқеалари шуни очиқ-ойдин кўрсатадики, айрим узоқни кўра олмайдиган сиёсатчиларнинг экстремистик радикал гуруҳлар, ҳар хил ҳаракату оқимларга лоқайд муносабати, уларнинг ёйилиши имконияти ва хавфига нотўғри баҳо бериш нафақат муайян ҳудудда, балки ундан ташқарида ҳам фожиаларни юзага келтиради.

Шу маънода "Акромийлар"нинг қўшни Қирғизистондаги ҳамтовоқлари билан мустаҳкам алоқалари ҳақида тўхталиб ўтиш жоиз. Андижон воқеалари бошланишидан олдин Ўш шаҳрида ёшларни Ўзбекистонда оммавий тартибсизликларга тортиш учун фаол тарғибот олиб борилган. Андижонда бегуноҳ одамларнинг қонини тўккан "акромийлар"нинг бир қисми "тинч" қочоқлар сифатида Жалолобод вилоятига йўналтирилганда эса, "Ҳизбут-таҳрир"нинг маҳаллий тарафдорлари уларнинг адолатли жазодан қочиб, яширинишга ёрдам бера бошлашди. Сирасини айтганда, ҳатто улар қаерга яширингани ҳам маълум. Бу Ўзган шаҳридаги мадраса, Ўшдаги "Имом Бухорий" масжиди ва "Ҳизбут-таҳрир" назорати остида бўлган марказий масжид. Айрим террорчилар "таҳрирчилар"нинг уйларига ҳам бекинишган.

Яна шу ҳам маълумки, Андижонда террорчиларни маблағ билан таъминлаш Ўш шаҳридаги ўзини шайх деб атайдиган бир маҳаллий руҳоний томонидан амалга оширилган. У Ўзбекистонда конституциявий тузумни ағдариш режасини тайёрлашда иштирок этганки, унга кўра махсус буйруқ олинганидан кейин Ўзбекистондаги барча жазо муддатини ўташ жойларида маҳкумларнинг оммавий бўйсунмаслик чиқишлари ташкил этилиши керак бўлган.

Андижон воқеалари бошланишидан олдинроқ эса Ўзбекистоннинг ҳуқуқни ҳимоя қилувчи идоралари томонидан қидирилаётган диний экстремизм ва терроризмнинг идеологи Обид Назаров Қирғизистоннинг Қорасув шаҳрига келган, шу ерда террорчилик ҳаракатлари режаси муҳокама этилган.

Бундай фактларни яна келтириш мумкин. Бироқ шуни айтиб ўтиш жоизки, ҳозир айрим хорижий ОАВ вакиллари ташриф буюришни жуда яхши кўрадиган "чодирли шаҳарча"да ёлланган кимсалар аллақачон "фаолият"га киришган. "Ҳизбут-таҳрир" ячейкасининг етакчиси Эгамбердиев Қирғизистон фуқароси бўла туриб, Андижондаги хунрезликларни содир этишда иштирок этган.

Мана, жаҳон демократик жамоатчилиги ташвишланиши керак бўлган ҳолатлар. Акс ҳолда кеч бўлади. Айрим маҳаллий «демократлар» диний экстремистларни ҳокимиятга қарши фаол ҳаракат қилиш йўлида ўйин кўрсатиб, хайрихоҳлик кўрсатиб турган пайтда қанақа демократик жараёнлар ҳақида гап бўлиши мумкин?!. Ўзини "ҳуқуқ ҳимоячиси" деб ҳисоблайдиган Назарқулова Дилдора — Андижондаги "Нажот" адвокатлик идораси хусусий адвокати шу йил 10 майдан 13 майгача ўзининг қариндоши, террорчилар етакчиси ва митинглар ташкилотчиси Баҳром Шокиров билан доимо бирга бўлган, "акромийлар"га "ҳуқуқий" ҳимоя қилишни таъминлашга ваъда берган. Бошқа бир мисол: Шайхонтоҳур туманидаги яшаш жойида бўлмаган, "Акромия" тизимида "моддий масъул" деб юритилувчи М.Қурбонов бу фожеалар бошлангунга қадар "Эзгулик" номли ҳуқуқни ҳимоя қилувчи жамоат бошлиғи В.Иноятова билан мунтазам телефон орқали алоқада бўлиб келган, кейин эса 13 май воқеаларида иштирок этган.

Ақлга сиғмайдиган бир факт эса 20 май куни норасмий "Бирлик" тузилмасининг навбатдаги йиғилишида қайд этилди. Унинг раҳбари А.Орипов томонидан "акромийлар" ҳаракатига ижобий баҳо берилди, гўёки улар жаҳон ҳамжамияти эътиборини Ўзбекистонга қаратишга эришганмиш. Мени маъзур тутасиз, жаноб А.Орипов, сиз жаҳон ҳамжамиятининг эътиборини ниманинг эвазига қўлга киритгансиз — бегуноҳ болалар ва аёлларнинг, бизнинг тинчлигимиз ва хотиржам яшашимизни ҳимоя қилиши учун, болаларини етим қолдириб азиз жонларини фидо этган ҳарбийлар ва ҳуқуқни ҳимоя қилиш идоралари ходимларининг ҳаёти эвазигами?

Бу фожиа фақат ўз зиммасига олган мажбуриятларни тўлиқ бажариб, ҳақиқатан ҳам, диний экстремизм ва терроризм экспанцияси йўлига тўсиқ қўяётган Ўзбекистондаги ҳар қайси хонадонга эмас, сизнинг уйингизга ҳам кириб боради, муҳтарам хорижлик демократ жаноблар!

Хўш, дунёвий тараққиёт йўлида кетаётган барча давлатлар учун асосий хавф-хатар айнан диний экстремизм ва терроризм эканини тушуниб етиш фурсати келмадимикан, унинг ўйинида сиз вақтинчалик фигура ҳисобланасизки, улар яқин келажакда умумжаҳон "Халифати" қуриш йўлида бу фигурани ҳам қурбон қилиб юборишади.

Сергей ЕЖЕВИЧКИН,
мустақил эксперт

Манба: «Центр Азия»

Muloqot

«АЖРАШИШНИ ИСТАМАЙМАН»

Турмуш ўртоғим билан ўртамизда кейинги вақтда тез-тез жанжал чиқадиган бўлиб қолди. Ана шундай жанжалларнинг бирида бошимдан жароҳат олганим учун қайнотам онамнинг уйига қўйиб кетди. Мен онамнинг уйида бўлган вақтимда турмуш ўртоғим судга ажралиш ҳақидаги даъво аризаси билан мурожаат қилибди. Бундан хабар топгач, мен уч ой муддат берилишини, ажралишни истмаслигимни айтдим. Бироқ суд менинг илтимосимни инобатга олмай, иштирокимсиз никоҳни сиртдан бекор қилди. Уларнинг бу ҳаракати тўғрими? Айтингчи, энди бу масалада кимдан ёрдам сўрашим мумкин?

Гулноза АЛИЕВА,
Тошкент шаҳри

— Сизнинг бу саволингизнинг қонуний ечими бор. Жумладан, Оила кодексининг 40-моддасида никоҳдан суд тартибида ажратиш ҳақида қуйидагича сўз юритилган: "Никоҳдан ажратиш тўғрисидаги ишлар суд томонидан Фуқаролик-процессуал кодексида даъво ишларини ҳал қилиш учун белгиланган тартибда кўриб чиқилади. Суд ишнинг кўрилишини кейинга қолдириб, эр-хотинга ярашиш учун олти ойгача муҳлат тайинлашга ҳақли.

Суд эр-хотиннинг ажралиши тўғрисидаги ишларни кўрганда ажралишнинг ҳақиқий сабабларини аниқлаши, ўзининг бутун фаолиятини оилани сақлаб қолишга қаратиши шарт.

Агар эр-хотин томонидан келтирилган асослар етарли бўлмаса, у ҳолда судлар никоҳдан ажралиш даъвосини рад этиш тўғрисида ҳал қилув қарорини чиқаради.

Бундай олиб қараганда, суд эр-хотиннинг ўзаро розилиги билан ва эр-хотиннинг асосларига асосланиб никоҳни бекор қилиши лозим. Аммо шундай ҳолат бўладики, Оила кодексининг 43-моддасига мувофиқ, эр хотиндан бирининг аризаси бўйича фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш идораларида никоҳдан ажратиш назарда тутилади. Ушбу моддага мувофиқ:

Агар эр-хотиндан бири:

- суд томонидан бедарак йўқолган деб топилган бўлса;

- суд томонидан руҳияти бузилиши сабабли муомалага лаёқатсиз деб топилса;

- содир қилган жинояти учун уч йилдан кам бўлмаган муддатга озодликдан маҳрум қилинган бўлса, ўртада вояга етмаган болалари борлигидан қатъи назар, эр-хотиндан бирининг аризасига кўра улар фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш идораларида никоҳдан ажратилади.

Агар болалар, эр-хотиннинг биргаликдаги умумий мол-мулкини бўлиш ёки ёрдамга муҳтож, меҳнатга лаёқатсиз эр (хотин)га таъминот бериш учун маблағ тўлаш ҳақида низо мавжуд бўлса, улар никоҳдан суд тартибида ажратилади.

Сиз бу борада даъво аризаси билан вилоят фуқаролик судига мурожаат этишингиз мумкин. Чунки Фуқаролик процессуал кодексининг 269-моддасига асосан, фуқаро ўзининг ҳуқуқ ва эркинликларини бузадиган хатти-ҳаракатлар (қарорлар) устидан бевосита судга ёки бўйсинув тартибида юқори идора ва мансабдор шахсга мурожаат қилишга ҳақли.

ЭРТАНГИ КУН ИШОНЧИ

(Давоми. Боши биринчи бетда)

Фермер хўжалиги раҳбари Низомиддин Номозов аъзоларга янада қулай бўлиши учун ана шу боғнинг бир четидан иккинчи дала шийпони қурди. Унинг ёнида ҳовуз барпо этилди.

— Фермер хўжалиги ташкил этилгандан буён ўтган ўн уч йил давомида келажак учун замин ҳозирладик, — дейди Н.Номозов. — Бугун 80 гектар майдонда иш юритишга етарли техника ва бошқа қишлоқ хўжалиги воситаларига эгамиз. Келгусида хўжалигимиз ер майдонларини янада кенгайтириш ниятидамиз.

Дарҳақиқат, фермер хўжалиги ҳисобида иккита ҳайдов, учта чопиқ, иккита транспорт трактори, тўртта тиркама, иккита юк автомашинаси, ғалла ўриш, силос тайёрлаш комбайнлари бор. 2001 ва 2002 йилларда фермер хўжалиги сўнгги русумда чиққан "МТЗ-82", "МТЗ-80-11" транспорт ва чопиқ тракторларидан учтасини лизинг шартномаси асосида харид қилган.

ҚИЁС

Маълумки, уруғлик ҳосил етиштириш ҳар кимга ҳам ишониб топширилавермайди. Қолаверса, унинг алоҳида шарти ва талаби бор. Аввало, хўжалик уруғлик етиштириш бўйича тендерда қатнашиши лозим. "Мустақиллик" фермер хўжалиги беш йилдирки, уруғлик пахта, икки йилдирки, уруғлик ғалла етиштириб келмоқда. Ўтган йили 33 гектар пахта майдонининг ҳар гектаридан 36 центнердан ҳосил етиштирилди. 20 гектар ғалла майдонининг ҳар гектаридан эса ҳосилдорлик 43 центнерга тўғри келди. Биргина уруғлик пахта сотишнинг ўзидан ўтган йили фермер хўжалиги 7 миллион сўм даромад олганига нима дейсиз?!

Хўжаликнинг иқтисодий ўсиши йилдан-йилга ортиб бормоқда. 2002 йилда пахтачилик ва ғаллачиликдан 28 миллион 49 минг сўм даромад қилинган бўлса, 2003 йилда бу кўрсаткич 29 миллион 786 минг сўмни ташкил этган. 2004 йилда эса даромад кўрсаткичи 43 миллион 53 минг сўмга етди. Қилинган харажатлар чегириб ташланганда биргина ўтган йилнинг соф фойдаси қарийб 14 миллион сўмга тенг бўлди.

Bugunning gapi

«Ҳозирги пайтда мамлакатимизда 159 та қишлоқ тумани бор ва уларнинг ҳар бири учун фермерлик ҳаракатини ривожлантириш ҳаётнинг энг муҳим талаби бўлиб турибди, — деган эди Юртбошимиз Вазирлар Маҳкамасининг янги таркиби билан бўлган йиғилишдаги маърузасида. — **Бу соҳада олдимиздаги асосий мақсад ҳам шундан иборат. Чунки эски колхоз ва совхозларнинг даври аллақачон ўтиб бўлганидек, бугунги ширкатларнинг ҳам даври ўтиб бормоқда.»**

Бу фикрнинг тўғри эканини қуйидаги қиёслаш ҳам яққол тасдиқлайди.

Ери-ерига туташ, бир ариқдан сув ичадиган Ислом шоир номидаги ширкат хўжалигида кейинги етти йилда ҳар гектар пахта майдонидан ўртача 26,1 центнердан пахта, 29 центнердан ғалла етиштирилган. "Мустақиллик" фермер хўжалигида эса шу даврда пахта ишлаб чиқариш 36 центнер, ғалла 42 центнерга тўғри келади.

Ўртадаги фарқ ва иқтисодий самарадорликни таҳлил этсангиз, фермер хўжаликлари қанчалик афзал эканлигига амин бўласиз.

— Бугун-эрта ғалла ўримини тугатамиз, — дейди фермер хўжалиги раҳбари Н.Номозов. — Давлатга шартномавий режадаги ҳосилни топширгач, ҳар йилгидек сувчи ва механизаторларимизга 1500 килограммдан, чопиқда ишлайдиганларга 800 килограммдан буғдой улашамиз. Аъзолар мунтазам равишда ойлик маошларини олиб турибди. Фермер хўжалиги аъзоларининг коммунал хизмат тўловлари хўжалик фонди ҳисобидан қопланмоқда. Бу ҳам уларнинг кўнгиллари хотиржам тортиб, унумли ишлашларига кўмак бўляпти...

ХУЛОСА

Мамлакатимизда ишлайман, ҳалол меҳнат билан фаровон яшайман, деган инсонга барча шароит етарли. Ҳамма гап омилкорлик ва изланувчанликда. Бунга "Мустақиллик" фермер хўжалиги фаолияти ёрқин мисол бўла олади.

Абдуҳамид ХУДОЙБЕРДИЕВ,
"Инсон ва қонун" мухбири

ИШГА КИРИШ ТАРТИБИ

Мен туманимиздаги болалар боғчасига ишга кирмоқчи эдим. Ишга қабул қилиш вақтида қандай ҳужжатлар талаб қилинади?

Гулбаҳор САЛИМОВА,
Бухоро шаҳри

— Албатта, ишга кириш ҳам муайян меъёрлар билан тартибга солинади. Хусусан, Меҳнат кодексининг 80-моддасида ишга қабул қилиш вақтида талаб қилинадиган ҳужжатлар рўйхати баён этилган. Ушбу моддага мувофиқ, ишга қабул қилиш вақтида ишга кираётган шахс қуйидаги ҳужжатларни:

- паспорт ёки унинг ўрнини босадиган бошқа ҳужжатни, ўн олти ёшгача бўлган шахслар эса туғилганлик тўғрисидаги гувоҳнома ва турар жойдан маълумотнома;

- меҳнат дафтарчасини (биринчи маротаба ишга кираётган шахслар бундан мустасно), ўриндошлик асосида ишга кираётган шахслар меҳнат дафтарчаси ўрнига асосий иш жойидан олган маълумотномани;

- ҳарбий хизматга мажбурлар ёки чақирилувчилар тегишлича ҳарбий билет ёки ҳарбий ҳисобда турганлик ҳақида гувоҳнома;

— қонун ҳужжатларига мувофиқ махсус маълумотга ёки махсус тайёргарликка эга шахсларгина бажариши мумкин бўлган ишларга кираётганда олий ёки ўрта махсус ўқув юртини тамомлагани тўғрисидаги дипломни ёхуд мазкур ишни бажариш ҳуқуқини берадиган гувоҳномани ёки бошқа тегишли ҳужжатни тақдим этади.

Ишга кириш вақтида ишга кираётган шахсдан қонун ҳужжатларида кўрсатилганидан ортиқча ҳужжатларни талаб қилиш таъқиқланади.

ТОВОН ТЎЛАНДИ

Табиатда рўй бериб турадиган табиий офатларни жиловлашга инсон ожизлик қилади. Экологик номутаносибликлар оқибатида содир бўладиган бундай офатлар деҳқонларга ҳам зиён етказади. Бироқ ҳақ-ҳуқуқини таниган деҳқонга кўрилган зиённинг ўрнини қоплаш унча мушкул иш эмас. Бу масалада деҳқонга мадад берувчи мутасадди идора ва ташкилотлар анчагина. Уларга суянган киши юзага келган муаммоларни осонгина ҳал қилиб, зиённи фойдага дўндириши ҳеч гап эмас.

Мамлакатимизда "Ўзагросуғурта" компанияси номини аксарият деҳқонлар яхши билади. Мазкур муассаса кўмагида зиённинг ўрнини тўлғазиб, ривожланиш сари дадил интилаётган ширкатлар, деҳқон ва фермер хўжаликлари сони ниҳоятда кўп. Ўзаро ҳамкорликдан ҳар икки тараф фойда кўриши тажрибада аллақачон исботланган. Ҳамкорликнинг энг муҳим шарти бор: мижоз бадал тўлайди, унинг ҳожатбарори зиённинг ўрнини тўлдиради. Томонларнинг ушбу мажбуриятини ўзида ифодалаган суғурта шартномасига амал қилинса бас, ҳеч кимнинг юки ерда қолмайди. Бунда фойданинг катта қисми деҳқонга насиб этади. Аммо бунинг тескариси бўлса-чи? Томонлар битим тузишиб, шартнома мажбуриятларига амал қилмаса, у қандай натижа билан тугайди? Бу каби саволларга қуйидаги воқеа мисолида жавоб бермиз.

2004 йили Урганч туманидаги "Қодир Шонғир" фермер хўжалиги даласида суғурта тўловига сабаб бўлувчи ташвишли воқеа юз берди. Об-ҳавонинг ноқулай келиши — ҳароратнинг кескин пасайиши сабабли даладаги экиннинг муайян қисми нобуд бўлди. Бунинг натижасида фермер хўжалиги режадаги ҳосилни етиштиролмади ва энг ёмони, хўжалик қарз ботқоғига ботиб қолди.

Фермер хўжалиги раҳбари К.Бекчоновнинг фикрича, бу ҳол "Агросуғурта"нинг туман бўлими айби билан юзага келган.

Хужжатларда қайд этилишича, фермер хўжалиги раиси К.Бекчонов ва "Агросуғурта"нинг туман бўлими раҳбари Б.Жуманиёзов экинлар ҳосилини суғурталаш бўйича 11-сонли шартнома тузишган. Унга биноан фермер хўжалиги суғурта идорасига 30 минг сўм миқдорида ихтиёрий бадал пули тўлаган. Шартноманинг 2-бандига мувофиқ қурғоқчилик, дўл, жала, сел, давомли ёғингарчиликлар, ҳаво ҳароратининг кескин пасайиши ёки кўтарилиши, гармсел шамол, сувсизлик ёхуд сув сатҳининг меъёрдан ортиши, ёнғин сингари ҳолатлар рўй берса, суғурта ташкилоти мижозга товон тўлаши шарт. Бироқ айнан шу масала томонлар ўртасида келишмовчиликка сабаб бўлди. Фермер хўжалиги рўй берган воқеани табиий офатга йўйса, суғурта идораси бу талофотни парваришдаги камчиликларга боғлаб, талабни қатъиян рад этди. Ниҳоят, ушбу низоли масала судда ечим топди. Фермер хўжалиги ўз суғурта идорасини судга бергач, тўпланган барча ҳужжатлар ва томонларнинг кўрсатмалари атрофлича ўрганилди. Шундан сўнг талофотга чиндан ҳам табиий офат сабаб бўлгани ойдинлашди. Аниқланишича, 3 гектар майдондаги ғўза ниҳоллари узлуксиз давом этган ёғингарчиликлар ва унинг таъсирида ҳосил бўлган совуқ об-ҳаво шароити ҳамда ер ости сувларнинг кўтарилиши натижасида қуриб қолган. Фермер хўжалиги бошлиғи туман суғурталаш идораси раҳбари Б.Жуманиёзов ва туман ҳокимлиги қошидаги комиссияга бу ҳақда ўз вақтида хабар берган. Вазиятни обдан ўрганган комиссия рўй берган воқеани табиат ҳодисаси сифатида талқин этган. Бироқ мазкур 3 гектар майдон ҳисобига пахта етказиб бериш бўйича туман "Пахта тозалаш" ҳиссадорлик жамияти билан тузилган контрактация шартномасини бекор қилишни тавсия этмаган. Кўрилган зиённи суғурта йўли билан қоплаш мумкинлиги сабабли шундай хулосага келинган. Лекин "Агросуғурта"нинг туман бўлими мутасаддилари комиссия хулосасини тан олишмаган.

Синчиклаб разм солинса, ушбу нохуш воқеанинг ечимини топиш унча қийин иш эмас. Чунки экин агротехник тадбирларнинг етарли ўтказилмагани учун эмас, балки табиий офат туфайли нобуд бўлган. Бинобарин, буни суд ҳам эътироф этди ва туман суғурталаш маҳкамаси зиммасига "Қодир Шонғир" фермер хўжалигига табиий офат натижасида етказилган 582 минг сўмлик зарарни, шунингдек, 22 минг сўмлик суд харажатлари ва давлат божини тўлаш мажбуриятини юклади.

Бундай пайтларда одамлар ишонч ва ҳурматини қозониш учун суғурта идоралари турли хил баҳоналар ўрнига енг шимариб ишлаши лозим. Чунки мижознинг ишончини суиистеъмол қилиш ўзининг обрў-эътиборини йўқотишдан бошқа нарса эмас. Тўловдан асоссиз бўйин товлаш, бунинг учун турфа хил сабаб ва баҳоналарни рўкач қилиш мижозлардан айиради. Бир сўмлик тўловдан бўйин товлашнинг оқибати ўн сўмлик фойдани қўлдан чиқаришга олиб келиши турган гап.

Тассуфки, Урганч туман суғурта идораси фаолиятида бундай камчиликлар бир талай.

Буни Хоразм вилоят адлия бошқармаси томонидан шу тумандаги "Жумаёз-Жасур" ҳамда "Камола-К" фермер хўжаликларининг манфаатини кўзлаб, судга киритилган даъво аризалари ҳам яққол тасдиқлайди. Маълум бўлишича, суғурта идораси вакиллари М.Худойберганов ва М.Матёқубов фермер хўжаликларига ишни кўриш чоғида ғалати йўл тутишган. Улар кўрилган талофотни гўёки си-

Qonun dastagi

фатсиз агротехник тадбирларга боғлаш пайида бўлишган. Бироқ суд бу даъволар билан келишмади. Чунки далалардаги ғўза ниҳолларининг қуриши сурункали ёғингарчиликлар, захи сувларнинг ер сатҳига чиқиши ва экин майдонларининг шўрланиши оқибатида рўй бергани кундай равшан эди. Хўжалик суди бу борада тўпланган ҳужжатлар ва далиллар асосида ҳар иккала фермер хўжалигининг қонуний манфаатларини кўзлаб ҳаракат қилган адлия бошқармасининг даъвосини қаноатлантирди. Суд қарорига мувофиқ "Ўзагросуғурта"нинг Урганч тумани бўлими ҳисобидан "Жумаёз-Жасур" фермер хўжалигига 591,9 минг сўм, "Камола-К" фермер хўжалигига 718,2 минг товон пули ундириб бериладиган бўлди. Бундан ташқари, суд харажатлари ва бож тўловлари ҳам жавобгар тарафнинг зиммасига тушди.

Яқинда Олий хўжалик суди судлов ҳайъати суғурталаш идорасининг биринчи инстанция суди қарорларидан норози бўлиб ёзган кассация шикоят аризасини ўрганиб чиқди. Масала яна бир бор синчиклаб ўрганилди. Бироқ шикоятчининг ҳақлиги тасдиқланмади. Шу боис вилоят судининг товон тўловига оид дастлабки қарори ўз кучида қолдирилди.

"Ўзагросуғурта"нинг Урганч тумани бўлими мутасаддилари бу каби хатти-ҳаракатлари билан идора маблағини тежаб қолиш ниятини кўзлаган бўлишса, ажаб эмас. Аммо бу каби ноўрин тежамкорликдан кимга фойда бор? Ахир, суғурта идораси тараққиёти фақат мижозлар билан чамбарчас боғлиқда. Демак, бундан бошқалар ҳам сабоқ чиқаришлари лозим.

Ойбек ЕМБЕРГАНОВ,
ҳуқуқшунос
Абдулла СОБИРОВ,
"Инсон ва қонун" мухбири

ШАРТНОМА ҚАЧОН БЕКОР ҚИЛИНАДИ?

Меҳнат шартномаси қандай ҳолларда бекор қилинади? Бу борадаги ишлар қай тартибда амалга оширилади?

Баҳром ЛУТФУЛЛАЕВ,
Нарпай тумани

— Меҳнат кодексининг 97-моддасига мувофиқ, меҳнат шартномаси қуйидаги асосларда бекор қилинади:

- тарафларнинг келишувига кўра. Ушбу асосга биноан меҳнат шартномасининг барча турлари исталган вақтда бекор қилиниши мумкин;

- тарафлардан бирининг ташаббуси билан;

- муддатнинг тугаши билан;

- тарафлар ихтиёрига боғлиқ бўлмаган ҳолатларга кўра;

- меҳнат шартномасида назарда тутилган асосларга кўра. Меҳнатга оид муносабатларни бекор қилиш тўғрисидаги шарт. Меҳнат шартномасида иш берувчи томонидан корхона раҳбари, унинг ўринбосарлари, бош бухгалтер билан, корхонада бош бухгалтер лавозими бўлмаган тақдирда эса, бош бухгалтер вазифасини амалга оширувчи ходим билан тузилганда, шунингдек, вазифани амалга оширувчи ходим билан тузилганда, қонунда йўл қўйиладиган бошқа ҳолларда ҳам назарда тутилиши мумкин;

- янги муддатга сайланмагани (танлов бўйича ўтмаганлиги) ёхуд сайланишда (танловда) қатнашишни рад этгани муносабати билан бекор бўлади

Саволларга ҳуқуқшунос С. НИЁЗОВА жавоб берди.

Qonun ijodkorligi

ҲУҚУҚИЙ ТАРАҚҚИЁТ ГАРОВИ

(Давоми. Боши биринчи бетда)

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Амалдаги қонун ҳужжатлари мониторинги институти тизими шакл ва ихтисослашув нуқтаи назаридан янгича шакллантирилган бўлиб, бугунги кунда институт таркибида унинг асосий вазифаларини тўлиқ ва ҳар томонлама амалга оширилишига хизмат қилувчи қуйидаги 6 та гуруҳ фаолият юритмоқда.

- **Давлат ва жамият қурилиши соҳасидаги қонун ҳужжатлари мониторинги гуруҳи.**
- **Ижтимоий-иқтисодий ривожланиш соҳасидаги қонун ҳужжатлари мониторинги гуруҳи.**
- **Суд-ҳуқуқ, инсон ҳуқуқлари ва эркинликларини ҳимоя қилишга оид қонун ҳужжатлари мониторинги гуруҳи.**
- **Халқаро ҳуқуқий тадқиқотлар гуруҳи.**
- **Мудофаа ва хавфсизлик масалалари бўйича қонун ҳужжатлари мониторинги гуруҳи.**
- **Йиғма ахборот-таҳлилий гуруҳи.**

Шу ўринда айтиб ўтиш жоизки, ҳозирги пайтда хорижий давлатларда шу соҳада фаолият юритувчи бир қатор муассасалар мавжуд. Улар қаторига Россия Федерацияси ҳукумати ҳузуридаги Қонунчилик ва қиёсий ҳуқуқшунослик институтини киритиш мумкин.

Институт ўз мақсад ва вазифалари, амалга ошириладиган ишларининг доираси бўйича мазкур илмий муассасалардан ҳам ўзига хос хусусиятлари билан ажралиб туради.

Таққослаш учун айтадиган бўлсак, қуйидагилар Россия Федерацияси ҳукумати ҳузурида фаолият юритаётган Қонунчилик ва қиёсий ҳуқуқшунослик институтининг асосий вазифалари ҳисобланади:

- Россия Федерациясининг Президенти, Россия Федерацияси Федерал Йиғилиши ва ҳукумати фаолиятини ҳуқуқий жиҳатдан таъминлаш соҳасида тадқиқотлар ўтказиш; қонунчиликни ривожлантириш бўйича илмий концепциялар ишлаб чиқиш; Россия Федерацияси Хукуматининг қонунчилик ташаббуси тартибида киритиладиган қонун лойиҳаларини ишлаб чиқиш ва илмий асослантириш; Россия Федерацияси қонунчилигини қўлланиш амалиётини таҳлил қилиш; Россия Федерацияси субъектлари, МДҲга аъзо давлатлар ва бошқа давлатларнинг қонун ҳужжатлари бўйича қиёсий тадқиқотлар ўтказиш; Ҳуқуқ соҳаси мутахассислари ва раҳбар ходимларининг малакасини ошириш.

Сиртдан қараганда, иккала институт ҳам муайян маънода умумий вазифани амалга оширади, деган хулосага келиш мумкин. Қонун ҳужжатлари лойиҳалари бўйича эксперт хулосаларини тайёрлаш, бу борадаги чет эл тажрибасини ўрганиш, қонунчиликни ривожлантириш бўйича тавсиялар бериш шулар жумласидандир.

Лекин, мазкур икки муассаса баъзи жиҳатлари билан бир-биридан ҳам шаклан, ҳам мазмунан фарқ қилади.

Биринчидан, Россия Федерациясининг Қонунчилик ва қиёсий ҳуқуқшунослик институтининг ҳукумат ҳузурида ташкил этилиши унинг қонун лойиҳалари юзасидан экспертлик хулосаларини тайёрлашда ноҳолислик ва бир томонламаликни келтириб чиқариши мумкин. Чунки ҳукумат ҳокимиятлар бўлиниши тамойилига мувофиқ ҳокимиятнинг уч тармоғидан бирининг олий органидир. Бу эса ўз навбатида, ҳукумат қонун ҳужжатларининг муайян мазмунда қабул қилинишидан манфаатдор эканини билдиради. Бундан ташқари, ҳукумат ўзига бўйсунувчи муассаса орқали барча идоралар, мансабдор шахслар, корхона, муассаса ва ташкилотлар ҳамда фуқаролар учун мажбурий аҳамиятга эга бўлган қонун ҳужжатлари мазмунига фақат ўз манфаатлари нуқтаи назаридан таъсир этиши мумкин бўлган ҳолат вужудга келиши мумкин.

Шу маънода мамлакатимизда қайд этилган Институтнинг Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузурида ташкил этилгани ўзига хос афзалликка эга. Чунки Президент давлат бошлиғи сифатида учта ҳокимият тармоғи ўртасида мувозанатни таъминлаб турувчи шахс ҳисобланади.

Иккинчидан, Россия Федерацияси ҳукумати ҳузуридаги Қонунчилик ва қиёсий ҳуқуқшунослик институтининг Низомига мувофиқ унга қонун ҳужжатлари мониторингини олиб бориш вазифаси юклатилмаган. Бу борадаги камчилик тўғрисида ушбу институт ходимлари, хусусан, институт директори ўринбосари Ю. Тихомиров Россия Федерациясининг 2002 йил 5 декабрда бўлиб ўтган Федерал Йиғилиши мажлисида мамлакат ҳуқуқ тизимида қонун ҳужжатлари ва ҳуқуқни қўллаш борасидаги ҳужжатларнинг мониторингини олиб борувчи бирорта ҳам масъул идора йўқлиги катта муаммо эканини таъкидлаб ўтди.

Шунга қарамасдан, Россия Федерацияси ҳукумати ҳузуридаги Қонунчилик ва қиёсий ҳуқуқшунослик институти қонун ҳужжатларини ҳуқуқий экспертизадан ўтказиш ва улар юзасидан илмий тақиқотлар олиб бориш бўйича узоқ йиллик, бой иш тажрибаси билан халқаро миқёсда ўз ўрнига эга. Шу сабабли ушбу институт ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Амалдаги қонун ҳужжатлари мониторинги институти ўртасида амалий ҳамкорлик алоқаларини йўлга қўйиш, нафақат улар фаолияти самарадорлигини оширишга, балки ҳар иккала давлатда қабул қилинаётган қонун ҳужжатларининг сифат жиҳатдан такомиллашишига ёрдам беради.

Яна шуни таъкидлаш жоизки, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Амалдаги қонун ҳужжатлари мониторинги институтининг вазифалари қаторига Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларининг халқаро меъёр ва андозаларга мувофиқлигини ўрганиш; қонун лойиҳаларида умумэътироф этилган халқаро ҳуқуқ, инсон ҳуқуқлари ва эркинликлари тамойиллари ҳамда меъёрлари устуворлигига риоя этилишини таҳлил қилиш вазифаси юклатилиши уни нафақат хорижий давлатларнинг шу турдаги муассасаларидан ажратиб туради, балки жамиятни ҳуқуқий жиҳатдан ислоҳ қилиш, қонунлар мазмуни халқаро андозаларга мос келишини таъминловчи давлат муассасаси сифатида бошқа давлатлар учун намуна даражасида шакллантиради.

Мамлакатимизда қонунлар ва бошқа меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларнинг халқаро миқёсда ўз ўрнини олган андозаларга мувофиқлаштириш борасида кучли давлат сиёсати олиб борилаётган бир даврда Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузурида Амалдаги қонун ҳужжатлари мониторинги институтининг ташкил этилиши демократик, ҳуқуқий давлат, фуқаролик жамиятини шакллантириш жараёнининг ҳуқуқий асосларини мустаҳкамлаш ва ривожлантиришга хизмат қилади.

Мавлон ҒОФУРОВ,
ҳуқуқшунос

Islohot odimlari

ТАДБИРКОРЛАР УЧУН ЯНГИ ИМКОНИЯТЛАР

(Давоми. Боши биринчи бетда)

Ва ниҳоят, Фармонга 3-иловада бозор ислоҳотларини чуқурлаштириш ва иқтисодиётни янада эркинлаштириш соҳасидаги устувор йўналишларга мувофиқ қабул қилинган 23 та меъёрий-ҳуқуқий ҳужжат рўйхати берилган.

Юқорида зикр этилган рақамларнинг ўзиданоқ кўриниб турибдики, жуда улкан иш қилиниши лозим. Ахир, гап қонунлар ва меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар ҳақида бормоқда ва бу борада хатога йўл қўйиб бўлмайди. Ҳар томонлама таҳлил, батафсил экспертиза, аниқ келишув жараёни, ижрони назорат қилиш — шу ишлардаги ҳар бир босқич пухта ўйланган ёндашув, чуқур англаш ва ҳатто олдиндан кўра билишни талаб этади.

Тадбиркорлик субъектларини ҳуқуқий ҳимоя қилиш тизимига тааллуқли фармонга кўра, вазирлигимизга бошқа давлат органлари билан биргаликда ишларни судларда кўриб чиқиш тартибини янада такомиллаштириш ва соддалаштириш, қўшимча тоифадаги суд ишларини ҳисобга олган ҳолда судларнинг таркиби ва моддий-техника базасини мустаҳкамлаш ҳамда мазкур фармонга биноан қонунчиликка киритиладиган ўзгартиш ва қўшимчалар бўйича таклифларни ишлаб чиқишда амалий иштирок этиш вазифаси юклатилган. Ҳозир бу иш мутахассисларимиз иштирокида олиб борилмоқда.

Бундан ташқари, Адлия вазирлиги "Ҳакамлар суди тўғрисида"ги қонун лойиҳасининг яратувчилардан бири ҳисобланади. Бундай судлар тадбиркорлик субъектларининг ўзлари ва уларнинг бирлашмалари томонидан ташкил этилади. Қонун лойиҳаси тайёр, у барча келишув жараёнларидан ўтди ва тез орада Олий Мажлиснинг Қонунчилик палатасига кўриб чиқиш учун киритилади. Мазкур қонуннинг амалда жорий қилиниши ва ҳакамлар судларининг ташкил этилиши бошқа суд органлари ишини енгиллаштириш имконини беради.

Шуни алоҳида таъкидлашни истардимки, ҳакамлар судларининг тузилиши ижтимоий ҳаётни янада демократлаштириш ва фуқаролик жамиятини шакллантириш йўлида қўйилган яна бир муҳим қадам бўлади. Тадбиркорларнинг ўзи эса, ишларни кўриб чиқиш тартиби соддалаштирилган, самарали органга эга бўлади. Ишбилармон одамлар учун ўз хўжалик низоларини тезроқ ҳал этиш имкони яратилади.

ЎзА мухбири Виктор НИКОЛАЕВ
ёзиб олди.

Istiqlol va imkoniyat

Мамлакатимиз истиқлолга эришган дастлабки кунларданоқ бозор муносабатларини шакллантиришни ўз олдига мақсад қилиб қўйди. Чунки жаҳон цивилизациянинг асосий тамойилларидан бири бозор муносабатларида эркин рақобатга асосланган мулкчиликнинг турли шакллари, айниқса, хусусий мулкни кўпайтириш орқали кўп укладли иқтисодиётни ривожлантириш ҳисобланади. Европа ва Осиёдаги ривожланган давлатлар тажрибаси ҳам тадбиркорликнинг турли-туман кўриниши ва шакллари жамиятнинг иқтисодий аҳволини яхшилаш, аҳолининг турмуш даражаси ва фаровонлигини юксалтиришда муҳим аҳамият касб этганини кўрсатади.

ҲАЛОЛ ИШБИЛАРМОНЛИККА ҲУҚУҚИЙ КАФОЛАТ

Шу боис жаҳонда тараққиётнинг ўзбек моделини яратган Президентимиз Ислом Каримов иқтисоднинг сиёсатдан устунлиги иқтисодий ривожланишнинг муҳим тамойиллардан бири сифатида эътироф этган эди. Собиқ тоталитар тузум давридан таназзулга юз тутган иқтисодиёт ва барча соҳаларда ҳукм сураётган боқимандачилик кайфияти мерос бўлиб ўтган бир шароитда Президент Ислом Каримов **"барқарор бозор иқтисодиёти ташқи сиёсатга асосланган кучли демократик ҳуқуқий давлат ва фуқаролик жамиятини барпо этиш пировард мақсад бўлиши керак"** деган ғояни илгари сурди. Бу ғоя 1992 йили чоп этилган **"Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли"** деб номланган асарида батафсил баён қилинган эди. Орадан саноқли йиллар ўтгач, ислоҳотлар ўзининг дастлабки самарасини бериб, мамлакатимиз иқтисодий юксалиш ва тараққиёт сари дадил қадамлар ташлади.

Юртбошимизнинг **"Ўзбекистон иқтисодий ислоҳотларни чуқурлаштириш йўлида"** (1995) асарида ҳам тадбиркорлик ила шуғулланиш имконияти ҳамда ўз меҳнатидан даромад олиш ҳуқуқига ярокли аҳолининг иш билан бандлиги муаммосини ҳал этишга алоҳида эътибор қаратилгани бежиз эмас.

Ана шу устувор вазифаларнинг тадрижий давоми ўлароқ бугунги кунда мамлакатимизда жаҳондаги ривожланган давлатлар томонидан тан олинган жамиятни демократлаштириш ва янгилаш, мамлакатни модернизация ва ислоҳ этиш жараёнини ташкилий-ҳуқуқий жиҳатдан таъминлаш чора-тадбирлари амалга оширилмоқда. Куни кеча матбуотда эълон қилинган **"Бозор ислоҳотларини чуқурлаштириш ва иқтисодиётни янада эркинлаштириш соҳасидаги устувор йўналишлар амалга оширилишини жадаллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"** ва **"Тадбиркорлик субъектларини ҳуқуқий ҳимоя қилиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"**ги Президент Фармонлари ҳам ана шу мақсадга йўналтирилгани билан эътиборга моликдир.

Давлатимиз раҳбари шу йилнинг 28 январида Олий Мажлис палаталарининг қўшма мажлисидаги маърузасида суд-ҳуқуқ тизимини либераллаштириш билан боғлиқ муаммоларни таҳлил қилиш жараёнида **"биз барчамиз, биринчи навбатда, қонун ҳимоячилари, шўро давридан қолган эски иллатлардан тўлиқ халос бўлишимиз, тадбиркорлик, бизнес ва хусусий сектор вакилларига нисбатан муносабатимизни тубдан ўзгартиришимиз керак"** деган фикрни ўртага ташлаган эди. Шу нуқтаи назардан ёндашганда, суд-ҳуқуқ тизимининг навбатдаги босқичида ҳал этилиши зарур бўлган муҳим масалалардан бири мамлакатимиз келажагини белгилаб берадиган тадбиркорларга ҳуқуқий асос, имтиёз ва кафолатлар яратишдан иборатдир. Шу маънода қайд этилган Фармонларнинг ҳар бир бандидаги қоидалар мазмун-моҳиятида бу тоифа вакилларига нафақат ўзи ёки ўз оиласи, балки бутун мамлакат иқтисодиётининг равнақи йўлида эмин-эркин ва аниқ мақсад билан меҳнат қила олишига қулай имкон ва шароит яратишдек олижаноб мақсад ўз аксини топган.

Бинобарин, ушбу Фармонлар доирасида тадбиркорлик субъектлари фаолиятига тааллуқли барча қонунлар ва меъёрий ҳужжатлари бир тизимга солинган, шунингдек, тадбиркорликни янада ривожлантиришга тўсиқ бўлаётган, амалиётда тез-тез учраб турган тадбиркорлик фаолиятига нохолис, тирноқ остидан кир қидириш кайфияти билан қарашдан бутунлай воз кечишга қаратилган кенг қамровли чора-тадбирлар ишлаб чиқилган.

Ушбу ҳуқуқий-меъёрий ҳужжатларни қабул қилишдан кўзланган яна бир асосий мақсад — назорат идораларининг тадбиркорлик субъектлари фаолиятига аралашувини камайтириш, уларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларининг ишончли ҳимоя қилинишини таъминлаш, тадбиркорлик фаолиятини асоссиз чеклашларга йўл қўймасликдир. Бунинг учун эса, биринчидан, 2005 йилнинг 1 июлидан бошлаб тадбиркорлик субъектларига нисбатан ҳуқуқий таъсир чоралари, жумладан, улар фаолиятини тугатиш, тўхтатиш; шунингдек, банкдаги ҳисоб-варақлар бўйича операцияларни тўхтатиб қўйиш; ҳуқуқбузарлик предметларини давлат даромадига ўтказиш; тадбиркорлик фаолиятининг айрим турлари билан шуғулланиш лицензияларини ўн иш кунидан кўпроқ муддатга тўхтатиб қўйиш ёки амал қилишини тугатиш ёҳуд бекор қилиш фақат суд тартибида ҳал этилиши ҳуқуқий жиҳатдан кафолатланди.

Фикримизча, юқорида санаб ўтилган тадбиркорлик субъектларига нисбатан ҳуқуқий таъсир чораларини судлар томонидан кўриб чиқилишининг жорий этилиши биринчидан, тадбиркорлик субъектларининг янада эркин фаолият юритиши учун қулай имконият яратиш, иккинчидан, ривожланган давлатлардаги каби тадбиркорлик жараёнини амалга ошириш билан боғлиқ ҳар қандай ҳуқуқларни чеклаш ёки маҳрум этишни мустақиллиги қонун билан кафолатланган суд маҳкамаларида муҳокама қилишга одатланиш, учинчидан, энг муҳими, тадбиркорлик субъектларига нисбатан суд томонидан ҳуқуқий таъсир чораларини қўллаш ҳар бир тадбиркорнинг қонун ва суд олдида тенглиги, ошкоралик, далилларни бевосита текшириш, шунингдек, тарафларнинг тортишуви ва тенг ҳуқуқлиги принциплари асосида холис қарор қабул қилиниши, тўртинчидан, идоравий манфаат нуқтаи назардан эмас, балки жисмоний ёки юридик шахснинг ҳуқуқ ҳамда қонуний манфаатларини ҳимоя қилишни такомиллаштиришни кўзда тутади.

Мазкур Фармонлар асосида тадбиркорлик субъектларининг молия-хўжалик фаолиятини текшириш, яъни тафтиш қилиш тартибига ҳам аниқлик киритилди. Бундан буён бу масала давлат солиқ хизмати идоралари, фақат жиноят содир этилган дейишга асослар мавжуд бўлган вазиятда эса Бош прокуратура ҳузуридаги солиқ ва валютага оид жиноятларга қарши кураш Департаменти томонидан амалга оширилади.

Ушбу Фармонларнинг яна бир муҳим жиҳати шундан иборатки, эндиликда бирон-бир тадбиркорлик субъектининг фаолиятини тафтиш қилиш жараёнида бўлар-бўлмасга муқобил текшириш ўтказиш баҳонасида бир вақтнинг ўзида бир неча корхона, муассаса, ташкилотларнинг эркин фаолият юритишига халал бериш, кўпчилик ҳолларда тафтишчининг бир энлик хати билан уларнинг банклардаги ҳисоб рақамларига номаълум муддатларга банд солиш ёки умуман тўхтатиб қўйиш каби номақбул ҳолатларга ҳам барҳам берилди. Айниқса, назорат идоралари ва раҳбарлари ҳамда мансабдор шахсларнинг фаолияти бу соҳа ривожига тўсиқ бўлмаслиги учун ўз ваколат ва назорат доирасида иш юритишга йўналтирилгани, уларнинг ғайриқонуний қарор, хатти-ҳаракат ва ҳатто ҳаракатсизликлари оқибатида тадбиркорларга етказилган зарарни суд йўли билан тўлиқ ҳажмда айнан шу давлат идораси маблағларидан ундирилиши, бундан ташқари, зарар ўрнини қоплаш айбдор бўлган давлат идорасининг мансабдор шахсдан қонун ҳужжатларида белгиланган тартиб ва миқдорда ундирилиши ҳам назорат идоралари мансабдор шахсларини ҳушёрликка чақиради.

Мазкур Фармонлардаги яна бир янгилик ҳакамлар судига асос солинганида ўз ифодасини топган. "Ҳакамлар суди тўғрисида"ги қонун қабул қилинган тақдирда тадбиркорлик субъектлари ўртасидаги мулкий хусусият уларнинг ихтиёрийлик асосида ҳакамларни ўзлари эркин танлаш ҳуқуқига эга бўлиши ва масалани келишув асосида ҳал этилишига имкон яратилади. Ҳакамлар судининг ташкил этилиши эса хўжалик судларида иш кўришнинг камайиши, суд-ҳуқуқ тизимида амалга оширилаётган ислоҳотларнинг янада чуқурлашиб, янгича мазмун-моҳият билан бойишига хизмат қилади.

Таъкидлаш жоизки, ушбу Фармоннинг бешинчи ва олтинчи бандларига мувофиқ олдинги тўртта бандларда белгилаб берилган ўзгариш ёки янгиликларни амалиётда жорий этиш билан боғлиқ ташкилий-ҳуқуқий масалаларни тўлиқ бажариш учун тегишли тартиб-тамойиллар асосида бир неча кодексларга (Жиноят-процессуал, Фуқаролик-процессуал, Хўжалик-процессуал, Солиқ, Маъмурий жавобгарлик кодекслари каби) қўшимча ва ўзгартишлар киритилади, қатор янги қонунлар ва Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари қабул қилинади.

Бундан ташқари, суд ишларининг қўшимча тоифаларини ҳисобга олган ҳолда судлар таркиби ва уларнинг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш ҳамда тадбиркорлик субъектларига нисбатан ҳуқуқий таъсир чораларини қўллаш масалалари бўйича судьяларни қайта тайёрлаш борасидаги ишларни ташкил қилиш зарурати туғилгани ҳам ушбу масаланинг нечоғли муҳим эканини кўрсатади.

Шуни алоҳида қайд этиш керакки, бугунги кунда ўзини ҳақиқий мулкдор деб билган, ўзи, оиласи ва жамиятнинг янада юксалиши, фаровонлиги йўлида меҳнат қилаётган ҳар бир тадбиркорнинг ҳалол фаолият кўрсатиши, ғирром ёки сохта йўллардан ўзини тийиши, энг муҳими, тадбиркорлик фаолиятига дахлдор қонунчилик талабларини онги ва шуурига чуқур сингдириши, ҳуқуқий билими, дунёқараши ва тафаккурини давр талабига мослаштириши ва қонунларда зикр этилган ҳуқуқларидан фойдаланиши баробарида бурчларини, айниқса, солиқ, йиғим ва бошқа тўловларни белгиланган муддатларда тўлиқ тўлаб бориши ушбу Фармоннинг амалда бекаму-кўст ишлашига кўмаклашиши шубҳасиз.

Хулоса ўрнида айтсак, мазкур Фармон мамлакатимиз иқтисодий тараққиётида асосий ўрин эгаллаган тадбиркорларнинг янада эркин ва самарали фаолият юритишига имконият яратиш билан бирга уларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини ишончли ҳимоя қилади.

Мавжуда РАЖАБОВА,
юридик фанлари доктори

Taassuf

Ҳеч кимга сир эмас хўжалик юритувчи субъектлар ўртасида тузилган шартнома шартларини тўлиқ бажарилиши иқтисодий имкониятини оширишга, хўжалик фаолиятнинг барқарорлигини таъминлашга хизмат қилади. Лекин ҳамма ҳам шартнома шартларини бажаришга шундай масъулият билан қарамайди. Аниқроқ айтганда шартнома шартларини қайсидир бир тараф томонидан бажарилмаслиги иқтисодий низолар келиб чиқишига сабаб бўлади.

БУЮРМАГАН "НЕКСИЯ"

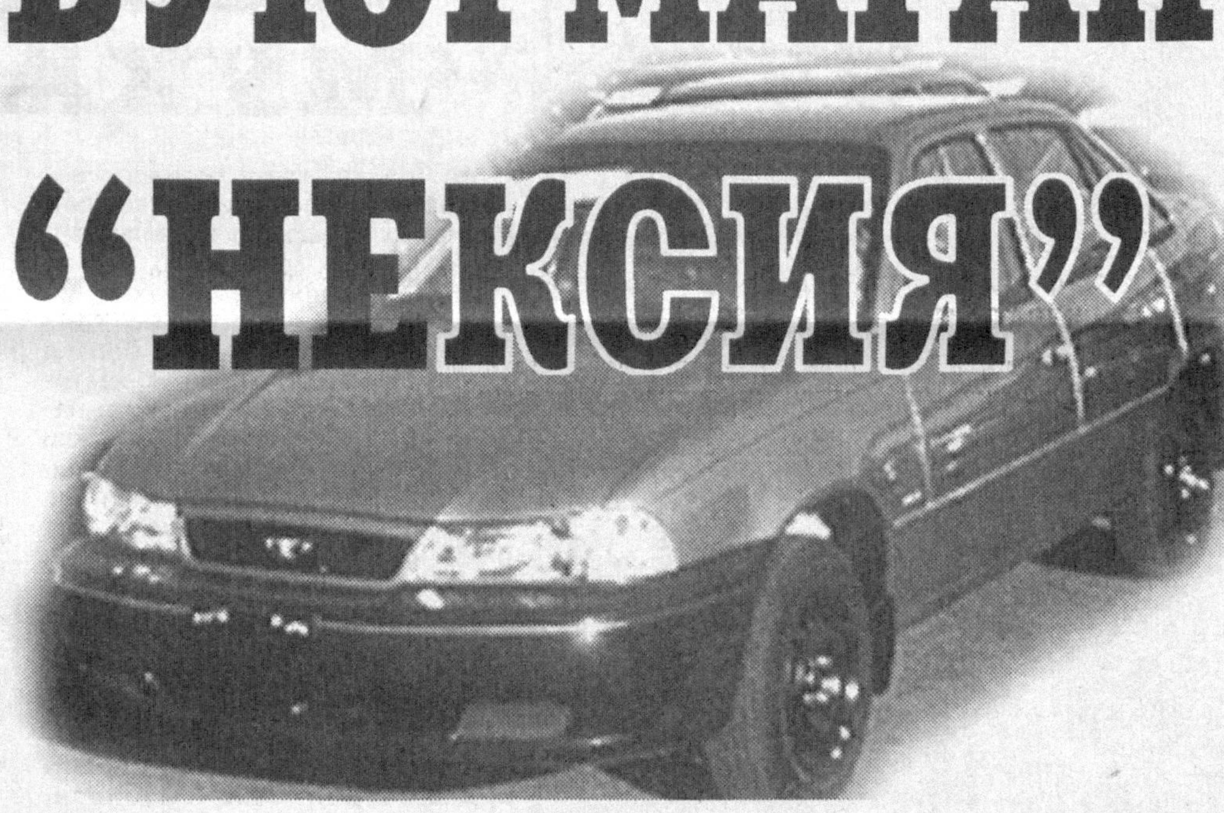

Низо келиб чиқди деган ибора замирида бир тарафнинг иқтисодий зарар кўриши, фаолиятига қайсидир маънода путур етиши, ортиқча оворагарчилик, асаббузарлик ётади. Энг ёмони, буларнинг бари кимнингдир ўз ишига масъулиятсизлик билан ёндашиши оқибатида келиб чиқади.

Самарқанд вилоят хўжалик суди даъвогар — Самарқанд туманидаги "Усто Воҳид" масъулияти чекланган жамиятининг жавобгар — Оқдарё туманидаги "Темирак-СН" фермер хўжалиги ҳисобидан 25 миллион сўм ундириш ҳақидаги даъвосини кўриб чиқиб, даъвони қаноатлантириш ҳақида ҳал қилув қарори чиқарди. Биринчи босқич судининг ушбу ҳал қилув қарори юзасидан ижрони таъминлаш мақсадида Суд қарорларини ижро этиш, судлар фаолиятини моддий-техника жиҳатидан ва молиявий таъминлаш департаменти вилоят ҳудудий бўлимига ижро варақаси тақдим қилинди. Бироқ, ижро ҳаракатларини олиб бориш жараёнида жавобгар — "Темирак-СН" фермер хўжалигининг банкдаги ҳисоб-рақамида ундирилиши лозим бўлган маблағ мавжуд эмаслиги маълум бўлди. Шундан сўнг қарздор фермер хўжалигининг бошқа хўжалик юритувчи субъектларда мол-мулки бор-йўқлиги суриштирилди.

Суд ижрочилари вилоят хўжалик судига суд қарори ижросини таъминлаш усули ва тартибини ўзгартиришни сўраб, ёзма равишда мурожаат қилди.

Ҳақиқатдан ҳам, Оқдарё туманидаги "Янгиқўрғон-пахта" акциядорлик жамияти ҳисобида фермер хўжалигининг етказиб берган пахта хом ашёси бўйича 2004 йил 28 октябр ҳолатига кўра 6.752014 сўмлик қарзи борлиги аниқланди. Шунингдек, "Самарқандавтехҳизмат" ТАА, АИТБ "Ипак Йўли", "Умар" минтақавий филиали ҳамда "Темирак-СН" фермер хўжалиги ўртасида молиявий лизинг шартномаси тузилган. Шартномага кўра, банк 11.911.750 сўмлик "Нексия" "ДОНС" автоуловини фермер хўжалигига далолатнома асосида топширган. Шартнома шартига кўра, автоуловни эгалик ҳуқуқи банкда сақланиб қолганди. Банк фермер хўжалигининг автоулов бўйича 1.631.750 сўм лизингдан асосий қарз, 3.987.391 сўм лизинг фоизларидан қарзини тўлаб қўйса, автоуловни суд ижрочилари орқали сотилишига розилигини билдирди.

Вилоят хўжалик суди "Янгиқўрғонпахта" акциядорлик жамиятидаги фермер хўжалигининг пахта хом ашёси пули ҳамда "Нексия" автоуловини сотиши ҳисобидан "Усто Воҳид" масъулияти чекланган жамиятнинг даъвосини қаноатлантиргач, "Темирак-СН" фермер хўжалиги вилоят хўжалик судининг қароридан норози бўлиб, Республика Олий хўжалик судига кассация шикояти билан мурожаат қилди. Яқинда Республика Олий хўжалик суди "Темирак-СН" фермер хўжалигининг ушбу мурожаатни кўриб чиқиб, кассация шикоятини қаноатлантирмасдан қолдириш тўғрисида қарор чиқарди.

Иқтисодий низо адолатли ечим топди. Тадбиркор яхши кунларга фойдаланиш учун олган "Нексия" автомашинасидан ажралиб қолганига ачинасан киши. Лекин бунга ўзгалар эмас, ўзи сабабчи. Агар шартнома шартларини вақтида бажариб, "Усто Воҳид" масъулияти чекланган жамиятдан қарздор бўлиб қолмаганида, бу ҳолга тушмаган бўларди.

Манзура ХОЖИЕВА,
ҳуқуқшунос

Jahon tajribasi

Ҳозирги кунда дунёда маънавий зарар институти энг тараққий этаётган институтлардан бири ҳисобланади. Жумладан, Германияда бу институт «азоб-уқубат эвазига келган пуллар» ёки «азоб-уқубат чекканлик учун товон пули», деб ҳам юритилади. Бундай товон тўланиши жабрланувчига тан жароҳати ёки соғлиғига бошқача зарар етказувчи ёҳуд унинг эркинлигини чекловчи ҳуқуққа хилоф ҳаракат натижасида келиб чиққан мулкий характерда бўлмаган зарар учун назарда тутилган.

МАЪНАВИЙ ЗАРАРНИ ҚОПЛАШ

Германия қонунчилигида товон тўланиши лозим бўлган азоб-уқубат деганда, нафақат жисмоний, шунингдек, руҳий азоблар ҳам тушунилади. Таъкидлаш жоизки, немис юридик адабиётларида «азоб-уқубат» атамаси билан биргаликда «ҳис-туйғуларга етказилган зарар» ибораси ҳам қўлланилади. Етказилган маънавий зарар учун товон тўлаш шахсга тегишли номулкий ҳуқуқ ва манфаатларни камситиш кўринишидаги номулкий зарар билан узвий боғлиқ. Германия миллий қонунчилигида маънавий зарар қуйидагича ифодаланган:

- ким ҳуқуққа хилоф равишда қасддан ёки эҳтиётсизлик туфайли бировнинг ҳаётига, соғлигига, эркинлигига, мулкий ҳуқуқига ёки бошқа бирон ҳуқуқига тажовуз қилса, бу шахс етказилган зарарнинг ўрнини қоплашга мажбур;
- бошқа шахсларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилишга йўналтирилган тарзда қонунни бузиш ҳам тенг жавобгарликка олиб келади. Бундай вазиятда шахснинг айби бўлгандагина етказилган зарарни қоплаш мажбурияти юзага келади.

Етказилган зарар учун жавобгарлик фақат жабрланган шахс олдида юзага келади. Бундай шахс сифатида ҳуқуқий манфаатига зарар етказилган ҳар қандай киши эътироф этилади. Билвосита жабрланувчилар ҳуқуққа хилоф ҳаракат содир этилишининг гувоҳи бўлган шахслар бўлиб, улар бевосита жабрланувчи билан яқин муносабатда бўлган ҳолатдагина етказилган зарар учун товон пули олиш ҳуқуқига эга. Бундай ҳолатда улар ҳам бевосита жабрланувчилар сифатида эътироф этилади.

Германия суд амалиётида етказилган маънавий зарар учун товон миқдорини адолатли белгилашда бир қатор мезонлар мавжуд. Уларнинг асосийлари қуйидагилардан иборат:

1. Жабрланувчининг жисмоний азоб-уқубатлари: унинг касалликка бўлган нисбатан таъсирланганлиги; тан жароҳатининг кўриниши (тури); даволаниш муддати; даволаниш жараёнининг қандай кечиши; касаллик оқибатининг давомийлиги.

2. Жабрланувчи бошидан кечирган руҳий-маънавий азоб-уқубатлари: ҳуқуқбузарликнинг оқибатлари; турли хил ҳуснни бузувчи белгилар (чандиқ ва бошқалар); жабрланувчининг ёши; жабрланувчининг ўз мутахассислиги бўйича келажакда ишлай олиш имконияти; ўз аҳволининг оғирлигини англашнинг даражаси; оиласининг тақдири ҳақида қайғуриш.

3. Зарар етказувчи билан боғлиқ ҳолатлар: зарар етказувчи айбининг даражаси; зарар етказувчининг мулкий ҳолати; зарар етказувчи билан боғлиқ ҳолатлар (масалан, зарар етказувчининг мастлик ҳолати).

Зарар етказган шахснинг мулкий ҳолати ҳам ундириладиган товоннинг миқдорини белгилашда муҳим ўрин тутади. Бу шунга эътибор қаратиш лозимки, зарар етказган шахснинг мулкий ҳолати кўнгилдагидек бўлмаслиги ундириладиган товоннинг миқдорини умуман камайтириш ёки ундиришни рад этиш учун асос бўлмайди. Зарар етказган шахснинг мулкий ҳолати кўнгилдагидек бўлмаслиги фақатгина зарар етказган шахснинг мулкий жиҳатдан ночор аҳволга тушиб қолмаслик учун эътиборга олинади.

Маънавий зарар учун товон ундириш ҳақидаги талаб даъво институти фаолияти мобайнида билдирилиши мумкин. Маънавий зарар учун товон ҳақидаги талабга нисбатан даъво муддати 3 йил. Даъво муддати жабрланувчи номоддий зарар етказилганлигини билган ёки билиши лозим бўлган зарар етказувчи ҳақида етарли маълумотлар олган ёки қийинчиликсиз олиши мумкин бўлган вақтдан эътиборан бошланади. Қонун етказилган зарарнинг барча тафсилотларини билиш мажбуриятини талаб қилмайди, шунинг учун даъво муддатининг ўтиши етказилган зарарнинг ҳажми ва миқдори қисман англашилган вақтдан бошланади.

Товон талаб қилиш ҳуқуқининг мавжудлиги суд томонидан белгилаб берилиши ҳақида талаб билдирилганда, суд аввало даъвонинг асослилиги тўғрисида қарор чиқаради. Шундан сўнг тарафлар товон миқдорини суддан ташқари тартибда ўзаро келишиб олиши мумкин.

Хулоса қилиб айтганда, маънавий зарар институтининг фаолият юритиши инсонпарварлик тамойилларини таъминлашнинг юксак кўринишидан бири ҳисобланади.

Мардонбек БОБОЖОНОВ

Таҳририят хатқутисига келиб тушаётган ариза-шикоятларни бир-бир варақласангиз, турфа тақдирлар-у, турли-туман тортишувларнинг гувоҳи бўласиз. Мактуб йўлловчиларнинг айримлари ўз бошига тушган ноҳақликлардан нолиса, яна бировлари шикоятбозликни яхши кўргани ёки кимнидир кўролмаганидан "қўлига қалам олади"...

БУРЧ ВА МАСЪУЛИЯТ

у нималардан иборат?

"СУДДАН МИННАТДОРМАН..."

Таҳририятга Сурхондарё вилояти Шеробод туманидан мактуб йўллаган муштарий ўз хатини ана шундай сўзлар билан бошлайди. Биз мактуб муаллифининг илтимосига кўра, унинг исм-шарифини газета саҳифаларида чоп этмаяпмиз. Лекин у бошидан ўтказган воқеалар кимгадир сабоқ бўлишини инобатга олиб, ушбу хатни чоп этишга жазм этдик.

"2002 йилнинг кузида ўзим кўнгил қўйган қизга уйландим. Яширмайман, оилада кенжа фарзанд бўлганим сабабли бироз эркаман. Мен уйланган қиз эса уйида якка-ю ёлғиз фарзанд. Шунинг учун ҳам эркалик ва тантиқлик "касал"и уни ҳам четлаб ўтмаган. Аввалига тинч-тотув бошланган турмушимиз орадан олти-етти ой ўтар-ўтмас "бузилиш" арафасига бориб қолди. Баъзида оддий нарсаларни устида ҳам "ётиб ёқалашардик". Ота-онамиз орамизга тушавериб эслари кетишарди. Лекин биз муросага келай, демасдик. Чунки на хотиним ва на мен бир гапдан қолишни истамасдик...

Хуллас, охир-оқибат оиламиз ажралишгача бориб етди. Энг ёмони, биз бу пайтда фарзанд кутаётган эдик. Туғилажак фарзандимиз ҳам бизни тўхтатиб қололмади. Мен судга ариза бердим. Хотиним ҳам ажралишга рози эди. Лекин ишни кўриб чиққан судья бизни ажрашмасликка, вақтинча бўлса-да, алоҳида яшаб, ўйлаб кўришга кўндирди. Тўғриси, ўша пайтда мен ҳам, хотиним ҳам судьянинг мажбурлаши билан бу шартга рози бўлган эдик. Кейин судья мени алоҳида чақириб, оиламни асраб қолишим кераклиги, чунки ҳадемай она бўлиш арафасида турган аёлимга оғир бўлиши, тўнғич фарзандим кимнингдир қўлида тирик етим бўлиб қолиши ҳақида узоқ гапирди. Насиҳат қилди. Хуллас, мени хотиним билан ярашишга кўндирди. Кейинчалик билсам, у хотинимни ҳам чақириб, унга ҳам худди шундай насиҳат қилган экан...

Биз унинг гапи билан ярашдик. Орадан кўп ўтмай ўғлимиз Умиджон дунёга келди. Фарзандимиз оиламиз ришталарини мустаҳкамлади. Биз бир-биримизни тушуна бошладик. Яқинда эса яна қиз фарзанд кўрдик. Менинг назаримда, бугун дунёда биздан бахтлироқ оила йўқ. Ота-оналаримиз ҳам бизнинг бахтимиздан хурсанд. Улар ҳар куни бизни яраштиришга кўндирган судьяни дуо қилишади.

Ишдан келганимда ўғлимнинг "дадажон", деб чақирган бир оғиз сўзи учун жонимни беришга ҳам тайёрман. Қизиқ, бир пайтлар хотиним билан ажрашиб кетсам, ҳозир бу бола кимнинг қўлида бўларди, деган ўйни хаёлимга келтиришдан ҳам қўрқаман. Сизларга мактуб йўллашимдан мақсадим – бизнинг ҳаёт йўлимиз бошқа тенгдошларимизга ҳам сабоқ бўлсин. Ҳар бир йигит ва қиз оила қуриш ёки ажралиш ҳақида ўйлашдан олдин, албатта, етти ўйлаб бир кессин. Қолаверса, бизнинг оиламизни сақлаб қолган, мен ва хотинимга тўғри йўл кўрсатган судьяга ўхшаш инсонларнинг умри узоқ бўлсин.

Ушбу мактубимни газета саҳифаларида чоп этасизлар, деган умидда, шерободлик мухлисларингиз Т. Т."

Тўғриси, аввалига бу хатни чоп этишни лозим топмаган эдик. Лекин яқинда таҳририят хатқутисига келиб тушган мактублар билан таниша туриб, унинг бутунлай акси бўлган бир воқеани гувоҳи бўлдик. Шунинг учун ҳам анча вақтда буён столимиз ғаладонида ётган мактубни яна қўлга олдик.

Энди бизни ушбу мактубни чоп этишга ундаган шикоят хати билан танишинг.

"ОИЛАМ НЕГА БУЗИЛДИ?"

Навоий вилояти, Қизилтепа тумани, Бўстон қўрғонида яшовчи Нилуфар Отамуродова ўз шикоят-аризасига ана шундай сарлавҳа қўйган. Келинг, масаланинг моҳиятини англаш учун унинг мактубидан қисқагина иқтибос келтириб ўтайлик.

"1999 йил октябр ойида Маллаев Илёс деган йигитга турмушга чиқдим. 2000 йилда қизимиз дунёга келди. Турмуш ўртоғим иккинчи гуруҳ ногирони бўлишига қарамасдан, оиламизга ҳамманинг ҳаваси келарди. Лекин орадан тўрт йил ўтиб, оиламизда турли келишмовчиликлар келиб чиқа бошлади. Мен аввалига бунга жиддий эътибор бермадим. Ўзимча бу ҳар бир оила ва ҳар бир эр-хотин ўртасида бўлиб турадиган вақтинчалик тортишувлар, ҳаммаси ўтиб кетади, деб ўйладим. Ҳатто эрим мени уриб, тан жароҳати етказган пайтларида ҳам уйдаги гапни кўчага олиб чиқмадим. Тўғриси, ёлғизгина қизимни тирик етим қилишни истамадим...

Аммо эрим ва унинг оиласидагилар бу ҳолатимни тўғри тушунишмади. Яна одатдаги жанжаллардан биридан сўнг менинг даволанишимга тўғри келди. Мен онамнинг уйида туриб даволанаётган пайтимда эрим ажрашиш учун судга ариза берганини эшитиб қолдим. Мен унга ажрашиб, қизимни тирик етим қилиш ниятим йўқлигини айтдим. Шунга қарамасдан, менинг иштироким ва розилигимсиз, ҳатто, ярашув муддати ҳам белгиламасдан, сиртдан ажралиш ҳақида қарор чиқариб берибди...

Хуллас, эндиликда собиққа айланган турмуш ўртоғим И. Маллаев яна "уйланаман"га тушиб қолди.

Биринчидан, суд менинг иштирокимсиз ва розилигимсиз сиртдан қарор чиқаришга қонунан ҳақлимиди?

Иккинчидан, эр-хотинни ярашув муддати белгиламасдан туриб ажратиб юбориш мумкинми?

Учинчидан, менинг қайта-қайта қилаётган шикоятларимга суд нега ўз вақтида жавоб бермаяпти? Ҳатто, қизимга алимент ундириш масаласи ҳам чўзилиб келаяпти. Уларнинг мен ва қизимнинг тақдирига бу даражада бефарқ қарашлари қонун бузилишига олиб келмаяптими?

Ҳурматли таҳририят ходимлари! Сизлардан илтимос, менга ёрдам берсангизлар".

Бор-йўғ воқеа шундан иборат. Ана энди ушбу шикоятни озгина таҳлил қилиб кўрсак. Дарҳақиқат, судья нега ишни Н.Отамуродованинг иштирокисиз кўриб чиқди? Нега бир томоннинг талаби билан эр-хотинни ажратиб юборди? Нега уларга ярашув муддати белгиламади? Эр-хотин-ку ўз йўлига, нега тўрт яшар норасида гўдакнинг келажак тақдирини ўйламади?

Бу саволларга жавоб топилар. Лекин И. Маллаев ва унинг ота-онаси нима учун ўз жигарлари бўлган қизчани тақдир қўлига топшириб қўйишди? Тўғри, оилавий келишмовчиликлар, ажралишлар олдин ҳам бўлган, бундан кейин ҳам бўлади. Шу маънода бир оиланинг ажралиб кетишидан катта фожиа ясаш ниятимиз йўқ. Бизни ўйлантираётган ва ташвишга солаётган биргина масала бор. У ҳам бўлса, бегуноҳ қизчанинг келажаги.

Tahlil va saboq

Ахир, фарзанд дунёга келар экан, унинг келажагини таъминлаш масъулияти нафақат она, балки отанинг зиммасига ҳам тенг тушади. И. Маллаев ажралиш ҳақида фикр юритаётган пайтда бу ҳақда ўйлаб кўрмадимикан?..

"САВОЛЛАРИМИЗГА ЖАВОБ БЕРИНГ..."

Навбатдаги мактубни Тошкент шаҳри Шайхонтоҳур тумани, Сузук ота кўчасининг 3-уйида яшовчи Раҳимхўжа ва Ҳамидахон Алимхўжаевалар йўллашган. Унинг мазмуни қуйидагича:

"2003 йилнинг 31 январ куни оиламиз бошига мусибат тушди. Қизимиз Дилором Дўстматова ўз келинлик уйида вафот этди. У 1992 йилда Абдурасул Дўстматовга турмушга чиққан эди. Уларнинг оиласида доимий келишмовчиликлар бўлиб, куёвимиз ҳеч қаерда ишламас ва қизимизга кўп жабр кўрсатарди. Биз эса маҳалла-кўйдан уялиб, қизимизга насиҳат қилиб, яраштириб қўярдик. Ўша куни ҳам қизимизнинг уйига чиққан ва анча вақт гаплашиб ўтирган эдик. Унинг кайфияти яхши эди. Лекин орадан икки-уч соат вақт ўтиб, унинг совуқ танасини кўрдик...

Мана, шунга ҳам икки йилдан ошаяпти. Бироқ бу воқеага оид жиноят иши ўз ечимини топмаяпти.

Қўлимизда марҳуманинг танасига ўлимидан олдин етказилган тан жароҳатлари акс эттирилган фотосуратлар, биринчи экспертиза хулосаси ва қизимизнинг сўнгги мактуби бўлишига қарамасдан, жиноят иши ҳаракатдан тўхтатилди. Бу ҳолатни қандай изоҳлаш мумкин?.."

Албатта, бу ўринда ҳакамлик қилмоқчи эмасмиз. Эҳтимол, фарзандидан ажралган ота-она алам устида шикоят ёзаётгандир. Лекин мутасадди идоралар вакиллари уларни чақириб, ишни холис ва ҳар томонлама кўрилганини тушунтириб беришлари мумкин эди-ку? Агар шундай бўлганида ортиқча асаббузарлик ва ёзишмаларга ҳам ҳожат қолмасди.

Таҳририятга келаётган шикоят хатларини ўқир эканмиз, аксарият ҳолларда бир хил хулоса чиқаришимизга тўғри келади. Агар жойлардаги мутасаддилар, маҳаллий раҳбарлар фуқароларнинг мурожаатига панжа ортидан қарашмаса, уларни ўз вақтида тинглаб, имкон даражасида муаммоларини ечишга ёрдам беришса, албатта, шикоятбозлик камайган бўлар ва биз ҳам бугунгидек қалам тебратмаган бўлар эдик.

Бу ҳақда сизнинг фикрингиз қандай, азиз муштарий?!

Ислом ҲАМРО,
«Инсон ва қонун» мухбири

Dunyoning ishlari

ҚАРИБ ҚУЙИЛМАГАН... ЧОЛЛАР

Бир неча йиллардан буён немис изқуварлари банкларни ўмариш билан шуғулланиб келаётган учликни "қўлга тушмас ўғрилар", деб таърифлашар эди. Чунки уч кишидан иборат тўда дастлаб 1988 йилда Германия банкларидан бирини "шилиб" кетган. Шундан бери орадан йигирма йилга яқин вақт ўтди. Гуруҳ бу орада яна ўн учта банкни "тинчитди". Лекин ўзларини Шерлок Холмс ҳисобловчи немис изқуварлари уларнинг изидан туша олмади. Жиноятчилар ташқи кўринишидан жуда бақувват кўринишар, ҳар бир "иш"га ўта пухта тайёрланишган, тиш-тирноқларигача қуролланишар, энг асосийси, ўзларидан бирорта ҳам из қолдиришмас эди. Босқинчилик пайтида юзларига ниқоб тутиб олишгани сабабли ҳеч ким уларнинг қиёфасини эслаб қола олмасди. Лекин шарқона қилиб айтганда, кўза кунда эмас, кунида синади. Ва ниҳоят, қароқчилар қўлга тушди. Босқинчиларнинг қўлга тушишига эса изқуварларнинг устамонлиги эмас, аксинча, оддий тасодиф сабаб бўлди.

Хуллас, жорий йилнинг бошларида Германиянинг Шверте-Вестховен шаҳридаги "Спаркассе" банки ходимлари одатий иш кунларини якунлаётган пайтда банкка уч нафар юзига ниқоб таққан босқинчилар бостириб киришди. Улар банк ходимларига қурол ўқталиб, банк кассаларида мавжуд бўлган жами 25 минг еврони қўлга киритишди. Лекин банкдан чиқиб кетаётиб, уларнинг бири оғир-оғир нафас ола бошлади. Шунда шериклари унинг юзидаги ниқобни ечишга мажбур бўлишди. Ана шу пайт қатор қилиб полга ётқизиб қўйилган банк ходимлари ўғри эмас, аксинча, мункиллаб қолган чол эканини кўришди. "Спаркассе" банки ходимларининг кўрсатмасидан кейингина изқуварлар банкларга кириб чиқаётган ёш мижозларни эмас, балки кекса мижозларни кузата бошлашди.

Ниҳоят, "Спаркассе" банкини ўмарган гуруҳ ўн бир ойдан сўнг янги "иш"га отланди ва бу гал қўлга тушди.

Улар 74 ёшли Руди Рихтер, 73 ёшли Вилфрид Акерманн ва 64 ёшли Лотар Акерманн экан. Босқинчилар илк тергов пайтидаёқ барча айбларини бўйинларига олишди. Ўзларининг гувоҳлик беришларича, бу пенсионер чоллар жами бўлиб 14 марта турли банкларга босқин уюштиришган. Ўз "фаолият"лари давомида банкларга тегишли бўлган, умумий қиймати 1 миллион уч юз минг евро миқдоридаги бойликни "тинчитишган". Улар босқинчилик пайтида тўппонча, граната ва ҳатто, болта билан қуролланишган. Лекин улар бирор марта, бирорта инсонга жароҳат етказишмаган. Энг қизиғи, улар ўз "иш"ларига ўқланмаган ёки ўйинчоқ тўппончалар билан чиқишар экан.

Айни кунларда "қўлга тушмас ўғрилар" гуруҳи устидан суд ҳукм чиқариши керак. Судьяларнинг эса боши қотган. Чунки амалдаги немис қонунчилиги бўйича уларнинг ҳар бирига камида 15 йиллик қамоқ жазоси берилиши керак. Бироқ, чолларнинг саломатлиги яхши эмас. Улардан иккитасининг қулоғи оғир бўлса, учинчисига доимий юрак хуружи азоб беради...

Судьяларнинг қандай қарорга келишларини вақт кўрсатади, албатта.

Шоира САЙДУЛЛАЕВА

Mitti maslahat

ВОЯГА ЕТМАГАН БОЛАЛАР

УЛАРНИНГ ШАХСИЙ НОМУЛКИЙ ҲУҚУҚЛАРИ

Ҳар бир вояга етмаган боланинг бошқа ҳуқуқлари сингари шахсий номулкий ҳуқуқлари ҳам мавжуд. Оила кодексининг 65-моддасида белгиланишича, ҳар бир бола оилада яшаш ва тарбияланиш, ўз ота-онасини билиши, уларнинг ғамхўрлигидан фойдаланиши улар билан яшаш ҳуқуқига эга (бола манфаатларига зид бўлган ҳолатлар бундан мустаснодир).

Боланинг ота-онаси бўлмаганда ёки улар ота-оналик ҳуқуқидан маҳрум қилинганда ва бола ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган бошқа ҳолларда унинг оилада тарбияланиш ҳуқуқи васийлик ва ҳомийлик идораси томонидан таъминланади.

Вояга етмаган болаларнинг ўз ота-онаси билан бир оилада яшаши ва тарбияланиши учун, у аввало, ўзининг ота-онасини билиши керак. Болаларнинг ўз ота-онасини билиши **"Бола ҳуқуқлари тўғрисида"**ги БМТ Конвенциясининг 7-моддасида баён этилган. Вояга етмаган боланинг отаси ёки онаси деганда, қонуний никоҳда турган эркак ва аёл ёки қонун билан белгиланган тартибда оталиги ёки оналигини аниқлаб, фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш дафтарида боланинг отаси ва онаси сифатида қайд этилган шахслар тушунилади.

Вояга етмаган боланинг ота-онаси ва бошқа қариндошлари билан кўришиш ҳуқуқи ҳам шахсий номулкий ҳуқуқларидан бири ҳисобланади.

Бола отаси, онаси, бобоси, бувиси, ака-укалари, опа-сингиллари ва бошқа қариндошлари билан кўришиш ҳуқуқига эга. Ота-онасининг никоҳдан ажралиши, никоҳни ҳақиқий эмас деб топилиши ёки ота-онанинг бошқа-бошқа яшаши боланинг ҳуқуқларига таъсир қилмайди.

Бундан ташқари, бола ўз ҳуқуқи ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш ҳуқуқига эга.

Боланинг ҳуқуқи ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш унинг ота-онаси, Оила кодексида назарда тутилган ҳолларда эса васийлик ва ҳомийлик идораси, прокурор ва суд томонидан амалга оширилади.

Вояга етмаган бола қонунга мувофиқ тўла муомала лаёқатига эга, деб эътироф этилса, у ўз ҳуқуқ ва мажбуриятларини шу жумладан, ҳимоя ҳуқуқини мустақил амалга оширишга ҳақлидир.

Боланинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатлари бузилганда, шу жумладан, ота-она болани тарбиялаш ва таълим бериш бўйича ўз мажбуриятларини бажармаган ёки лозим даражада бажармаганда ёхуд ота-оналик ҳуқуқларини суиистеъмол қилганда бола ўз ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилинишини сўраб, васийлик ва ҳомийлик идорасига, ўн тўрт ёшга тўлганда эса, мустақил равишда судга мурожаат қилиш ҳуқуқига эгадир.

Фарҳод АКБАРОВ

Шаршара

Одамларга хос бўлган муҳаббат, дўстлик, бир-бирига ғамхўрлик, рашк каби туйғулар тўртоёқли жониворларга ҳам бегона эмас экан. Лекин фарқли томони шундаки, бу ҳиссиётлар уларда ғаройиб тарзда кечади.

ИЗОҲСИЗ "МУҲАББАТ"

Ростов ҳайвонот боғидаги воқеалар бунинг исботи. Кунларнинг бирида кучли шамол туфайли ҳайвонот боғида эски дарахт қулаб тушади. Дарахтда олмахон ин қўйган бўлиб, ундаги учта ҳали кўзи очилмаган олмахон боласи қаровсиз қолади. Уларнинг ҳаётини сақлаш учун ҳайвонот боғи назоратчиларидан кимдир эмизикли уй мушугини олиб келади. Буни қарангки, она мушук олмахон болаларини эмиза бошлайди. Шу тариқа олмахончалар мушук сутини эмиб катта бўлишди.

Кўп йиллар ҳайвонот боғи директорининг илмий ишлар бўйича ўринбосари вазифасида ишлаган Александр Липковичнинг айтишича, мушуклар ўзларидан катта ҳайвонларни ҳам овқатлантиришга ёрдам берар экан. Масалан, «Зара» лақабли қоплон ҳар йили 2-3 та бола туғса-да, лекин уларга меҳр бермаган. Ҳайвонот боғи ходимлари қоплончаларни овқатлантириш учун уй мушуги хизматидан фойдаланишган. Бу тажриба муваффақиятли чиққан.

Ёввойи ҳайвонлар ва оддий уй жониворларининг ўзаро дўстлиги ҳақида гап кетганда, яна кўплаб мисол келтириш мумкин. Масалан, «Барман» лақабли қўтос билан оддий уй мушуги ўртасидаги дўстлик ришталарининг мустаҳкамланишида қўтоснинг охуридаги емишнинг ҳеч қандай аҳамияти йўқ. Чунки унда фақат ўт-ўлан ва ўсимликлар бўлади. Мушук эса ўт емайди. Шундай бўлса-да, мушук қўтоснинг қафасини ўзига макон қилиб олган. У вазни икки тонна бўлган қўтоснинг олдинги оёқлари устида ухлашни ёқтиради. Бундан ташқари, «Барман» устида ухлаётган дўстининг уйқусини бузмаслик учун қимирламай туришга ҳаракат қилади. Унинг қалин териси, қўпол кўриниши нозик ҳиссиётларини намоён этишга тўсқинлик қилаётгандек туюлади. Ҳайвонот боғига келувчилар бу манзарани кўриб ҳайратланишади.

Бу каби ҳолатларни олимлар уй ҳайвонларининг мижози ўзгарганини билан изоҳлашади. Тадқиқотчиларнинг айтишича, мабодо уй ҳайвонлари ҳайвонот боғига келиб қолгудек бўлса, ўз меҳрини ёввойи ҳайвонларга (одамларга эмас!) беришга интилар экан. Бу ҳол агар табиат қўйнида рўй берса, бирор кўнгилсизлик билан тугаши мумкин. Ахир, синалмаган отнинг сиртидан ўтма, деган мақол бежизга айтилмаган-да. Ҳайвонот боғида эса уларнинг ўрталаридаги муносабат ўзгача кўринишда ифодаланади. Масалан, «Сара» лақабли мушук Ростов ҳайвонот боғида гавдаси ниҳоятда келишган. «Линарс» лақабли йўлбарсни доимо ҳимоя қилади. «Линарс» «Йўл-йўл рейс» фильмида суратга тушган йўлбарснинг авлоди бўлгани учун ҳам машҳурдир. «Сара» кўпинча йўлбарснинг оёғига суйкалиб унинг ёнбоши ёки устида ухлайди. «Линарс»ни Боку ҳайвонот боғига кўчирмоқчи бўлишганида транспортдаги қафасга унинг севимли дўсти «Сара»ни ҳам киритиб қўйишга мажбур бўлишди. Чунки «Линарс» бетоқатланган куйи «Сара»дан ажралишга норозилик билдиради. Божхоначилар йўлда баҳоси бир неча минг АҚШ долларига тенг йўлбарс билан оддий, яъни баҳоси атиги бир долларга тенг бўлган мушук бир қафасда кетаётганидан ажаблангани боис ҳужжатларни роса синиклаб текширишган экан.

Ажабланарлиси, агар тўртоёқли уй ҳайвонлари севиб қолса, ҳатто ўлимдан ҳам қўрқмас экан. «Маркиза» лақабли мушук «Терентий» лақабли кенгурунинг шу қадар яхши кўрар эдики, уни ҳамма-ҳаммадан рашк қилар эди. У кенгуруни ҳар доим қўриқлаб юрар, ёнига бирорта ҳам бошқа жонзотни келишига йўл қўймас эди. Бордию, бирон-бир кенгуру юраги бетлаб, «Терентий»нинг ёнига келса, ҳеч шубҳасиз мушукнинг аёвсиз ҳужумига учрайди.

Яна бир воқеа. Ҳайвонот боғидаги «Метта» (зоологлар уни эркалаб «Мотя» дейишади) лақабли горилла мушукларни ниҳоятда ардоқлагани учун машҳур эди. У анча йиллардан буён бола кўрмай қўйган, шунинг учун ўзининг оналик меҳрини бошқа ҳайвонларга бағишлаган эди. У асосан қора рангли мушукларни жуда ёқтирар, айниқса, «Антрацит» лақабли мушукка меҳри бўлакча эди. Мабодо мушук унинг олдига келгудек бўлса, бундан қувончи ичига сиғмас, мушукни қўлига олиб эркалатарди. «Метта»га овқат олиб келинганда, у биринчи навбатда мушукни ўз қўли билан овқатлантирар, тозаланган ёнғоқ ва бананларни мушукнинг оғзига мажбурлаб солар эди. «Антрацит» ширинликларни ейишдан бош тортиб қаршилик кўрсатар, киши раҳмини келтирадиган даражада нола қиларди. Шундай кезларда у гориллaнинг қўлидан қочиб кетар, лекин орадан озгина вақт ўтар-ўтмас яна ортига қайтади.

Зоолог-олимлар бундай дўстликни ҳамиша ёқлашади. Чунки одамсимон маймунлар ҳар доим ҳам ўйнаб-кулиб юравермайди. Улар ҳам тушкунликка тушиши, изтироб чекиши мумкин. Ана шундай пайтда уларга атрофдаги одамлардан кўра, оддий уй ҳайвонлари азиз ва меҳрибонроқ ҳисобланади. Маймунлар улар билан овуниб, кўнгилсизликларни унутишар экан.

Хулоса ўрнида айтиш мумкинки, ёввойи ҳайвонлар билан оддий уй ҳайвонлари ўртасидаги дўстлик уларни турли кўнгилсизликларни унутишга ёрдам беради. Нафақат дўстлик, балки меҳр-мурувват, раҳм-шафқат каби туйғуларнинг борлиги учун ҳам жониворлар доимо бир-бирига талпинади. Уларни ҳатто ҳайвонот боғидаги панжаралар ҳам ажрата олмайди.

Ҳидоят ЖЎРАЕВА
тайёрлади.

ОЛДИН КЎТАРИЛГАН МУШТ

СУД ОЧЕРКИ

Элликқалъа туманида яшовчи Азимбой ака яхши ният билан ўғлига Қаҳрамон, деб исм қўйди. Аммо бахтга қарши у ўсиб-улғайиб, вояга етгач, отаси орзу қилган мардлик, қаҳрамонлик йўлини эмас, қабоҳат ва зўравонлик йўлини танлади.

Қаҳрамон дастлаб Қорақалпоғистон Республикаси Олий суди томонидан Жиноят кодексининг тегишли моддалари билан 6 йил муддатга озодликдан маҳрум қилинди ва Президентимизнинг **«Амнистия тўғрисида»**ги Фармонига асосан жазодан озод этилди. 2003 йилнинг 30 июнида жиноят ишлари бўйича Тўрткўл туман суди уни содир қилган жинояти учун яна 3 йил муддатга озодликдан маҳрум этди. Зарафшон шаҳар судининг 2004 йил 16 апрелдаги ажрими билан жазонинг ўталмай қолган қисми ахлоқ тузатиш ишларига алмаштирилди.

Бироқ Қаҳрамон бундан тегишли хулоса чиқариб, тавбасига таянмади. У ҳали ахлоқ тузатиш ишлари муддати тугамай туриб, яна жиноятга қўл урди...

Кунларнинг бирида у «Тико» автомашинасида киракашлик қилиб юрган Рустам Каримов билан танишиб қолди.

Кутилмаган учрашув иккиласини бир қадар яқинлаштирди. Улар бирга киракашлик қила бошлашди. Қаҳрамон кунларнинг бирида Рустамдан «Тико» машинасини ўзига ижарага бериб туришни сўради. Бироқ унинг таклифига Рустам кўнмади. Ғаши келган Қаҳрамон янги қилиқлар ўйлаб топиш йўлига ўтди.

— Менга қара, — деди бир куни дабдурустдан. — Бундай қиламиз. Менга «Қаҳрамондан 50 минг сўм қарз олдим», деб, тилхат ёзиб бер.

— Қанақа қарз? — дея ҳайрон бўлиб сўради Рустам. — Мен сендан ҳеч қанақа пул олганим йўқ-ку?

— Киракашликни бирга қиляпмиз. Лекин сен менга ҳеч нарса берганинг йўқ, — аччиқланди Қаҳрамон. — Ўшанинг ҳисобидан тилхат берасан. Укдингми?

Рустам норозилик билдирган эди, Қаҳрамон муштини ишга солди. Сўнгра унинг кўкрак чўнтагида бўлган машина ҳужжатларини зўрлик билан тортиб олди. Ҳужжатни қайтариб беришни сўраган Рустам яна калтак остида қолди.

Афсуски, зўравонлик бу билан тугамади.

— Эртага 10 минг сўм пул олиб келасан. Акс ҳолда, ўзингдан кўр, — дея Қаҳрамон Рустамга шарт қўйди.

Рустам уйига қайтаркан, йўл-йўлакай қудаси Улуғбекдан қарз олди ва эрталаб уни Қаҳрамоннинг қўлига тутқазди.

Шундан сўнг улар муросага келишиб, машинани гоҳ Рустам, гоҳ Қаҳрамон бошқариб юрди. Ана шундай кунларнинг бирида, кутилмаганда, Қаҳрамон автоҳалокат содир этди. Машина тузатиш чоғида яна келишмовчилик юзага келди. Қаҳрамон Рустамни шашт билан кўкрагидан итариб юборди ва машинани унга бермаслигини айтди. Шундан сўнггина Рустам ҳуқуқни муҳофаза қилувчи идорага мурожаат этди.

Суд жараёнида Қаҳрамоннинг муштумзўрлиги ўз тасдиғини топди. Шу сабабли Қаҳрамон Жуманиёзов жиноят ишлари бўйича Элликқалъа туман суди ҳукми билан қонуний жазога маҳкум этилди.

Nadomat

Жиноятчи-ку қилмишига яраша жазоланди. Аммо кишини бошқа бир ҳолат ўйга толдиради: жабрланувчи Рустам Каримов нега бундай йўл тутди? У олдиндан ўзига таниш бўлмаган Қаҳрамон билан нима учун бу қадар яқин алоқа боғлади? У зўравонликлар хусусида ўз вақтида тегишли ҳуқуқий идораларга мурожаат қилмоғи лозим эмасмиди?

Бу каби саволларга бир сўз билан Рустамда ҳуқуқий онг ва саводхонлик етарли бўлмаган, деб жавоб бериш мумкин. Бундай кўнгилсиз ҳолатлар ҳар қандай кишида сергаклик, атрофга тийрак кўз билан қараш, ҳар қандай дамда ўз инсонийлик шаънини ҳимоя қила олишни талаб қилади. Ана шундагина баён этилган «қаҳрамонлик»лар, турфа хил зўравонликлар содир бўлмайди.

Анажон РАЗЗОҚОВА,
ҳуқуқшунос

ИНСОН ва ҚОНУН

МУАССИС: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ

1996 йилнинг январидан нашр этилади

2003 йил 29 декабрда Ўзбекистон Матбуот ва Ахборот агентлигида 078-рақам билан рўйхатга олинган

Бош муҳаррир: Шодикул ҲАМРОЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Бўритош МУСТАФОЕВ, Ихтиёр АБДУЛЛАЕВ, Пўлат САМАТОВ, Мавжуда РАЖАБОВА, Хуршид СОДИҚОВ, Сайфиддин РАҲИМОВ, Маҳмуд САТТОРОВ, Ислом ҲАМРО, Холли НОРБОЙ, Нормейли НОРПЎЛАТОВ

Таҳририятга юборилган қўлёзмалар эгаларига қайтарилмайди ва уларга ёзма жавоб берилмайди. Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқ қилиши мумкин.

Факт ва далиллар тўғрилиги учун масъулият муаллифлар зиммасидадир.

Саҳифаловчи-дизайнер: Жаъфар ЖАББОРОВ
Навбатчи: Бобомурод РАЙИМОВ

Индекс: 646882

«ИНСОН ВА ҚОНУН» газетаси таҳририяти компьютер базасида терилди ва саҳифаланди. А-2 бичимда, 2 босма табоқ ҳажмда, офсет усулида «Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида босилди. Корхона манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси 41-уй. Буюртма Г-315. Тиражи — 6501. Босишга топшириш вақти — 21.00 Топширилди — 22.30

МАНЗИЛИМИЗ: 700047, Тошкент ш. Сайилгоҳ кўчаси-5. Тел: 133-70-65, 133-84-50